

Národnostní menšiny z pohledu středoškolských studentů v okrese Kroměříž

Kristýna Fuksová

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Fuksová**
Osobní číslo: **H130114**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Národnostní menšiny z pohledu středoškolských studentů v okrese Kroměříž**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti multikulturní společnosti, národnostních menšin a xenofobie.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

NOVÝ, Ivan a Sylvia Schroll-Machl. Interkulturní komunikace Češi a Němci. Praha: Management press, 2015. ISBN 978-80-7261-298-7.

PETRÁŠ, René. Cizinci ve vlastní zemi: dějiny a současnost národního napětí v Evropě. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-32-2.

PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **6. ledna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 6. ledna 2016

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku národnostních menšin z pohledu studentů středních škol. Teoretická část se zabývá základními pojmy, stereotypy a jinými chybami v hodnocení, kterých se často dopouštíme. Dále se zaměřuje na multikulturní výchovu, která je v dnešní době stále potřebnější. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem, který je zaměřený na postoje středoškolských studentů k národnostním menšinám. Cílem je zjistit jestli se liší názory chlapců a dívek a jestli se změnil pohled na národnostní menšiny díky současné migrační krizi a stále zvyšující se hrozbě teroristických útoků.

Klíčová slova: národnostní menšina, etnikum, rasa, multikulturní výchova, stereotypy, postoje, předsudky.

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on problems of national minorities from the perspective of high school students. Theoretical part deals with basic concepts, stereotypes and other mistakes which are often made. It also focuses on multicultural education which nowadays is increasingly necessary. The practical part deals with quantitative research which focuses on the attitudes of high school students towards national minorities. The aim is to determine whether opinions of boys and girls vary and if their feelings about minorities has changed due to the current immigration crisis and the ever-increasing threat of terrorist attacks.

Keywords: national minority, ethnicity, race, multicultural education, stereotypes, attitudes, prejudice.

Chtěla bych poděkovat mé vedoucí Mgr. Evě Šalenové za pomoc, cenné připomínky a rady při psaní bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala i mé rodině, která mi po celou dobu studia byla velkou oporou.

Motto: „Mír na světě začíná v našich dětech.“ Maria Montessori

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.1 NÁROD, NÁRODNOST, NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	12
1.2 ETNIKUM A ETNICITA.....	13
1.3 RASA A RASISMUS	14
1.4 DISKRIMINACE A DIFERENCIACE	15
2 POSTOJE, PŘEDSUDDKY A STEREOTYPY.....	17
2.1 POSTOJE.....	17
2.1.1 Funkce postojů	18
2.2 PŘEDSUDDKY	19
2.3 STEREOTYPY	20
2.3.1 Dělení stereotypů	21
3 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	22
3.1 DEFINICE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	23
3.2 CÍLE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY.....	24
3.3 ORGANIZACE OVLIVŇUJÍCÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVU	25
3.4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	26
4 VÝVOJ NÁRODNOSTNÍHO SLOŽENÍ OBYVATELSTVA V OKRESE KROMĚŘÍŽ.....	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
5 DESIGN VÝZKUMU.....	29
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	29
5.2 VÝZKUMNÝ CÍL.....	29
5.3 DÍLČÍ CÍLE.....	29
5.4 VÝZKUMNÁ METODA	30
5.5 HYPOTÉZY	30
5.6 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	31
5.7 ZPŮSOB VYHODNOCENÍ DAT	31
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	32
7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	43

7.1	HYPOTÉZA 1	43
7.2	HYPOTÉZA 2	44
8	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	45
8.1	VYHODNOCENÍ DÍLČÍCH CÍLŮ.....	45
9	ZÁVĚR	49
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	51
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	54
	SEZNAM GRAFŮ.....	55
	SEZNAM TABULEK	56
	SEZNAM PŘÍLOH	57

ÚVOD

Téma národnostních menšin je v této době stále aktuálnější a potřebnější řešit. V době, kdy je terorismus větší hrozbou, než tomu bylo doposud, je důležité mluvit o národnostních menšinách, které v České republice již jsou a které se k nám teprve chystají přistěhovat. Je důležité dostat mezi obyvatele povědomí o národnostních menšinách, připomenout jim, že jsou to také lidé jako my, aby se z většiny Čechů postupně nestali rasisté s xenofobními názory.

Česká republika je ve srovnání s jinými státy méně multikulturní. I přesto, že procento národnostních menšin je zde menší, lze očekávat, že spolu s dobou se bude toto procento stále zvyšovat. Proto je důležité věnovat se multikulturní výchově ve školách a to zejména na středních a odborných učilištích, kde si žáci dostatečně uvědomují závažnost problému. Mají své názory, ale dokáží akceptovat i názory jiných, případně ty své přehodnotit či se něco přiučit.

Tato práce se opírá o názory předních osobností, které se zabývají multikulturalismem a multikulturní výchovou. Například Jan Průcha, Jan Jandourek, Tatjana Šišková a Jakub Hladík.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce si vysvětlíme základní pojmy, které se v multikulturním světě objevují, dále se podíváme na chyby, které často děláme v hodnocení druhých. V neposlední řadě se zaměříme na multikulturní výchovu, její složky a cíle a na rámcově vzdělávací program. V praktické části se zaměříme na studenty středních škol a jejich názory a postoje k národnostním menšinám v České republice.

Cílem této práce je zjistit postoje žáků středních škol k národnostním menšinám. Zda existuje rozdíl mezi názory dívek a chlapců stejné věkové kategorie. Dále budeme zjišťovat, jestli se postoje liší v závislosti na tom, zda studenti pocházejí z města či z vesnice. Všechna data byla získána formou dotazníkového šetření, které zodpovídali žáci středních škol v okrese Kroměříž.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

V úvodu bakalářské práce se zaměříme na základní pojmy, které se v multikulturní výchově objevují, aby nedošlo k jejich záměně či špatné interpretaci. Správné pochopení pojmů je důležité zejména pro porozumění textu a pochopení dané problematiky. V multikulturní sféře se objevuje mnoho pojmů, které si jsou svým názvem velmi podobné, jejich význam je však zcela jiný. Zde si vysvětlíme alespoň část z těch, které se v této oblasti objevují nejčastěji.

1.1 Národ, národnost, národnostní menšina

Národ je společenství, ve kterém lidé uznávají stejné kulturní i politické postoje, na které mají největší vliv společné dějiny a společné území. Aby se tohle společenství dalo považovat za národ, je důležité, aby splňovalo tato kritéria: kritérium kultury (společný jazyk, náboženství, dějiny), kritérium politické existence (vlastní stát, autonomní ve federativním či mnohonárodním státě), psychologická kritéria (společné názory o své příslušnosti k určitému národu). Jednotlivá kritéria nemusí mít v daném národě stejně silné zastoupení. Některé se mohou projevovat silněji či úplně chybět, zvláště co se týče náboženství, které ve spoustě národů není sjednocené. (SV, 1996 cit. podle Průcha, 2011, s. 34)

Národnost je příslušnost k určitému národu či etniku. Nejčastěji se určuje podle státní příslušnosti. V současné době je chápána ve dvojitým smyslu pojmů „národ“. Buď to národ ve smyslu etnickém, kdy jde o soubor osob nejčastěji se společným jazykem, historií, tradicí a společným územím. A národ ve smyslu politickém, kde jde o soubor občanů daného státu. (Průcha, 2010, s. 56)

Dnes si může každý svou národnost svobodně zvolit ať už to podle sympatií, či z jiného osobního důvodu. Listina základních práv a svobod nám říká toto: „Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoliv ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodnování.“ (LZPS čl. 3 odst. 2)

Národnostní menšina je z právního hlediska velmi těžce definovatelná, jelikož nejde jen o teoretickou otázku, nýbrž o výrazné politikum. Majoritní stát tak nemusí menšiny vůbec uznávat, může nutit příslušníky k podřízenosti většiny. V roce 1930 se mezinárodní soud pokus vymežit menšinu jako skupinu osob, které žijí v určité zemi a mají svou vlastní rasu, náboženství, jazyk a tradice a jsou spojovány danou identitou rasy. (Petráš, 2015, s. 15)

Národnostní menšina je v evropských zemích oficiálně chápána ve smyslu tzv. původní národnosti a nezahrnuje nové imigranty. Příkladem může být německá legislativa, kde jsou jako národnostní menšiny uznávány Dánové, Frízové, Lužičtí Srbové a Romové, tedy původní obyvatelé. Nikoliv však Turci a ostatní skupiny imigrantů, kteří přišli do Německa až v posledních letech. (Průcha, 2011, s. 39)

V České republice národnostní menšiny definujeme v zákonu číslo 273/2001 sb. tzv. menšinový zákon, který zní takto: „Národnostní menšina je společenství občanů ČR žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“ (Česko, zákon č. 273/2001 sb.)

Zjednodušeně můžeme říci, že národnostní menšina je společenství lidí žijících na území daného státu, kteří však od majority liší svým původem, jazykem či rasou.

1.2 Etnikum a etnicita

Etnikum znamená skupinu jedinců, kteří se od jiných skupin odlišují svou etnicitou. Tedy souborem faktorů kulturních, rasových i jazykových, historií a jiné. Liší se i tím, že jsou jako etnický odlišní vnímáni i svým okolím. Někdy se pojem etnikum používá i ve významu národností menšiny, jejíž kultura se liší od většinové, ale etnikum není totožné s národem. Od rasy se etnikum liší zejména tím, že jeho příslušníci nemají fyzické znaky, kterými by se výrazně lišili od příslušníků majoritní skupiny. Vnímána je spíše odlišnost hodnot, norem chování a jazyka. (Jandourek, 2003, s. 100)

Ve zkratce lze říci, že etnikum je pojem označující nejčastěji společenství rozvinuté na úrovni národa, například Češi, Slováci, Němci a podobně. (Průcha, 2010, s. 51)

V dlouhodobém vývoji se tvoří různé druhy etnických seskupení, pro něž jsou typická určitá převažující sociální pojítka. Kmenová a rodová společenství jsou spjata zejména pojítky širšího příbuzenství a území, nicméně s postupným formováním národností a moderních národů se tyto vazby postupně narušují. (Havlík, 2015, s. 69)

Etnicita je důsledek kulturních zvyklostí a postojů dané skupiny lidí, jimiž se tato skupina odlišuje od ostatních. Příslušníci těchto skupin samy sebe považují za kulturně odlišné a takto jsou vnímáni i skupinami odlišně zaměřenými. Nejčastěji se pro odlišení těchto skupin využívá jazyk, společné dějiny či předci, náboženství nebo styl oblékání. Etnicita je čistě sociální jev. Nejde o nic vrozeného. Díky socializaci si mladí lidé osvojují zvyky, normy a přesvědčení své etnické komunity. Etnicita se nejčastěji udržuje prostřednictvím tradic, není však statická ani neměnná. Právě naopak, etnicita je fluidní a mění se díky pokroku techniky i lidstva. Tam, kde se obyvatelstvo vlivem migrace promísilo, vznikly velmi různorodé komunity. Krásným příkladem toho je Amerika, kde se ve velkém slaví den svatého Patrika, kterým je původem s Irsku. (Giddens, 2013, s. 582)

Etnicitu můžeme definovat jako komplexní a dynamický systém ovlivňujících prvků, které vznikají v kultuře i ve společnosti. Součástí je zejména jazyk, území, na kterém žije, hodnotový systém a kultura. (Diderot, 1999, cit. podle Švarcová, 2008, s. 16)

Můžeme tedy říci, že etnikum se má k etnicitě stejně jako národ k národnosti, tedy příslušnost jedince k některému etniku.

1.3 Rasa a rasismus

Rasa je skupina lidí, která se vyznačuje některými dědičnými rysy, například barva pleti, vzrůst postavy, tvar lebky, struktura vlasu a jiné. Není však jednoznačné jak určit, kde jedna rasa končí a druhá začíná. Dnešní výzkumníci uvádějí tři až třicet různých základních ras. (Jandourek, 2003, s. 100)

V rámci každé rasy rozlišujeme různé antropologické typy, modifikace jednotlivých ras. Tím pádem nastává problém, rozdělit lidi podle konkrétních ras. Tato diferenciací je často spjata s odlišnostmi kulturními i sociálními. (Havlík, 2015, s. 71)

V dnešní době se pojem rasa stává již zastaralým, jelikož se jedná pouze o sociální konstrukci, která není biologicky daná. (Krejčí a Štola, 2012, s. 161)

Rasismus je názor, který nám říká, že někteří lidé jsou nadřazení a jiní zase méněcenní z důvodů příslušnosti k určité rase. Je to agresivní či ponižující chování vůči příslušníkům jiné rasy. V širším slova smyslu zahrnuje rasismus kromě fyzického a psychického násilí i rasovou diskriminaci. (Krejčí a Štola, 2012, s. 161)

Původy rasismu a rasové diskriminace koření v otrokářství a tažením proti indiánům. Jistou formou rasismu se stal antisemitismus, který svého největšího vrcholu po řadě pogromů středověku, jehož základem nebyl rasismus, ale náboženství. V moderních dějinách znaky rasismu můžeme vidět zejména v nacistické genocidě, kdy Němci vyhlazovali Židy. Podle antropologické teorie jde především o nerovnost ras, kdy jedna rasa je nadřazená té druhé. (Havlík, 2015, s. 71)

Podle politologa Romana Davida je základní definice rasismu následující „Rasismus je politická ideologie, která se na základě rasových rozdílů mezi lidmi snaží legitimizovat společenské nerovnosti.“ (Dancis, 2008, s. 121)

Jak jsme si již výše řekli, rasismus je starý jako lidstvo samo, dá se tedy předpokládat, že nikdy zcela nevymizí. Můžeme jeho projevy jen zmírnit.

1.4 Diskriminace a diferenciaci

Diskriminaci můžeme definovat jako nepřiměřené chování k jedincům, kvůli jejich rasové příslušnosti. Sociální normy slouží k určování, které druhy diskriminace jsou nutné a které naopak nepřijatelné. Mnozí přistěhovalci se mohou potýkat s každodenní diskriminací, která nemá nic společného s jejich právním statutem, nicméně důsledky při hledání zaměstnání, ubytování a podobně, mohou být fatální. (Graf, 2015, s. 28)

Obecně lze říci, že diskriminace je znevýhodňování minoritní společnosti. Její poškozování či neuznávání jedinců dané společnosti a to zejména z rasových, etnických nebo náboženských důvodů. Takovýto přístup často vychází z předsudků. Pokud se ve společnosti tyto předsudky nesnažíme omezit, může diskriminace přerůst až v extrémně agresivní činy. Tím může dojít až k neoprávněnému sociálnímu vyloučení příslušníků národnostních menšin. Může jít jak o jedince, tak i o celé skupiny. Sociálně vyloučení mohou být odříznuti od institucí, služeb či od vzdělávacích příležitostí.

Diskriminace může být i pozitivní. Tento typ diskriminace tkví v tom, že majoritní společnost začne zvyhodňovat určitou minoritní skupinu. (Kraus, 2008, s. 159) Tento typ diskriminace bohužel není tak častý, jako diskriminace negativní.

Diferenciaci je na rozdíl od diskriminace dobrovolná a žádaná. Jde například o volební právo upírané osobám mladším 18 let. Pokud by bylo volební právo upírané dospělým ženám, nešlo by už o diferenciaci, nýbrž o diskriminaci žen. Na tomto příkladu můžeme vidět jaký

je hlavní rozdíl mezi těmito pojmy. U diferenciací jde především o rozdíl mezi příslušníky různých národů, nikoliv o utlačování či upírání práv. (Graf, 2015, s. 28)

Stejně jako rasismus je i diskriminace jen velmi těžko odstranitelný jev, který doprovází lidstvo od pradávna a lze očekávat, že nikdy zcela nevyumizí, i přesto, že moderní doba se stává stále více multikulturní.

2 POSTOJE, PŘEDSUDKY A STEREOTYPY

V následující kapitole se zaměříme na chyby, kterých se dopouštíme v posuzování druhých. Představíme si základní definice těchto pojmů. Tyto chyby v hodnocení nejde zcela odstranit, vždy se ve společnosti objevovaly a bohužel i nadále budou objevovat tyto negativní názory, které stěžují životní situaci mnoha lidem a to zejména migrantům a těm, kteří pobývají na území státu, který není jejich původní. V neposlední řadě si představíme základní funkce postojů a dělení stereotypů.

Pan profesor Jan Průcha ve své knize *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele* uvádí, že postoje, stereotypy a předsudky se objevují nejen u dospělých, ale i u dětí. Odráží to jejich myšlenky a prožitky.

Jsou to naprosto spontánní reakce. Většina lidí si ani neuvědomuje, že při svém hodnocení druhých, se dopouštějí těchto chyb. Pokud někde zaslechneme, že byla spáchána nějaká krádež, okamžitě si pomyslíme, že to musel být Rom, aniž bychom o tom věděli nějaká fakta. Tyto stereotypy jsou v nás zakořeněny a dále je předáváme svým dětem, přitom si neuvědomujeme, že jim tím předáváme negativní názory do života, které často nejsou objektivní ani opodstatněné.

Cílem multikulturního vzdělávání by tedy mělo být naučit žáky a studenty tyto chyby v hodnocení eliminovat, poznat jejich charakter a fungování.

2.1 Postoje

Pojem postoje úplně poprvé v sociologické historii použili W. J. Thomas a F. Znaniecky. Jejich definice sice neměla ve světě úspěch, ale jejich pojetí postojů bylo přijato. Podle těchto dvou výše zmíněných postoj znamená vztah k nějaké určité hodnotě. (Nakonečný, 2009, s. 239)

Poté se postoji zabývala celá řada významných osobností. My si představíme alespoň pár definic, které se ujaly.

Dnes postoje definujeme jako shrnutí hodnocení nějakého objektu. Postoje v sobě nesou prvky duševního hodnocení. Pokud jsou postoje ke společenským skupinám negativní, nazýváme je předsudky (viz. Kapitola 2.2). Postoje k sobě samému nazýváme sebehodnocením a postoje k abstraktním entitám se nazývají hodnotami. Pomáhají nám odhadovat cho-

vání určité skupiny lidí. Šetří energii, kterou bychom museli investovat do přemýšlení o tom, jak se máme k danému objektu zachovat, při setkání s ním. Jedinec si osvojuje různé postoje na základě zkušeností v průběhu celého života. (Hewstone a Stroebe, 2006, s. 283)

Postoje jsou vytvářeny od dětství na základě spontánního učení v rodině a různých sociálních prostředí. Jsou determinovány kulturně, tudíž se v různých kulturách liší. U postojů rozlišujeme tři složky: kognitivní složku, která se týká poznatků, které jednatel má o předmětu svého postoje, emocionální složku, která se týká emocí spojených s předmětem postoje a poslední složka je složka behaviorální, která se týká sklonů k chování vůči předmětu postoje. Psychologické i jiné výzkumy ukazují, že je velmi obtížné změnit již vytvořené postoje a to zvláště díky tomu, že kognitivní a emocionální složky mohou být v nesouladu, tudíž pokud nám někdo „opraví“ naše nesprávné vědomí o určitém etniku, neznamená to, že se změní i naše emocionální vztahy k danému etniku. (Průcha, 2011, s. 78)

2.1.1 Funkce postojů

Funkce postojů nám ukazuje, k čemu nám postoje slouží.

Podle Marie Vágnerové (2004, s. 291) mají postoje tyto základní funkce:

Slouží ke zjednodušení orientace ve světě. Umožňují lepší orientaci v hodnocení reality, usnadňují volbu žádoucího chování. Eliminují nevhodné chování. Mnohdy je tato výhoda jen zdánlivá, jelikož sice dosáhneme rychlého a snadného porozumění, bohužel často na úkor správnosti.

Dodávají jistotu v řešení různých problémů. Vyplynávají z nich modely chování, které jsou společností uznávány a považovány za správné.

Slouží k regulaci chování. Přispívají tak k sociální integraci jedince. Činí lidské chování předvídatelnějším a srozumitelnějším.

Mohou mít i ochrannou funkci. Slouží jako ochrana před nejistotou a nepříjemnými pocity. Pokud nám někdo ublíží, negativně ho odsoudíme. To nám pomáhá vyrovnat se s jeho chováním a udržíme si tím psychickou rovnováhu.

2.2 Předsudky

Předsudky vyplývají z hodnotových vzorců chování a zkušeností. Vedou nás k závěrům, které jsou vnímány jako pravdivé, bez jakýchkoli důkazů. Většinou je naše mínění o lidech ovlivněno hodnotami, informacemi a zkušenostmi s podobnými jedinci a my vyvozujeme závěry na základě chování, které očekáváme. Mnohé předsudky sdílí velký okruh lidí, který nevnímá, že jsou to pouze generalizované informace a představy. Generalizace je velmi nežádoucím jevem, který se v naší společnosti projevuje. Generalizace nám sice může zjednodušit obecné povědomí o dané skupině lidí, ale pokud začneme hodnotit člověka podle barvy pleti, oblečení či majetku, může se tento jev stát velice nebezpečným. (Šišková, 2001, st. 15)

Pokud budeme pátrat v sociologickém slovníku, dočteme se o předsudcích toto: „...kriticky nepřezkoumaný zdůrazněný, často racionálně nezdůvodněný nebo nezdůvodnitelný úsudek (náзор, soud), vytvořený nebo hotově přijatý jedincem nebo sociálním útvarem (skupinou atp.). Má charakter stereotypu, který se vytváří na jeho základě a na této bázi vede ke vzniku postoje. Tzn., že geneze zpravidla probíhá v řadě: předsudek – stereotyp – postoj. Předsudek tak zahrnuje ty procesy, které předcházejí před logickým, racionálním usuzováním (odtud před-sudek)...“ (Geist, 1992, s. 318)

Dá se tedy říci, že předsudky, stereotypy i postoje jsou spolu úzce spjaty a často se z předsudků stávají stereotypy, ze kterých se časem vyvíjí postoje.

Podle psychologie jsou předsudky hodnotící postoje. Specifickou vlastností je jejich předpokladost. Jsou to velmi subjektivní úsudky, bez objektivní znalosti osob či jevů, k nimž se vztahují. U předsudků lidé věří tomu, co se dověděli od jiných osob, i přesto, že si jsou vědomi, že dané hodnocení nemusí být platné o všech. Nejčastější předsudky jsou vůči příslušníkům odlišných etnických a rasových skupin. Velmi často tyto předsudky způsobují diskriminaci osob. Předsudky se nejčastěji objevují v těch zemích, kde žijí lidé rasově, nábožensky či jazykově odlišných populací. Interkulturní psychologové konstatují, že předsudky se v různé míře objevují u všech národů a etnických skupin. (Průcha, 2011, s. 87)

Předsudky se v jisté míře objevují i u dětí a mládeže, častěji však u dětí vyrůstajících v rodinách s nižším socioekonomickým statusem. Podle různých výzkumů je jasné, že předsudky se objevují již i u dětí raného školního věku a to i přesto, že ve škole mají multikulturní vý-

chovu, ta však nemá na děti takový vliv, jako jejich domácí prostředí a osobní zkušenosti. (Průcha, 2010, s. 112)

Pokud se podáváme na předsudky z pohledu sociologie, budeme hovořit o názorech a postojích členů jedné skupiny, které se vztahují k členům jiné skupiny. Předsudky jsou vždy předpojaté názory, které vycházejí spíše z doslechu než z relevantních informací a ani nově vzniklé informace je nemohou změnit. (Giddens, 2013, s. 585)

Z předsudků často vznikají stereotypy, o kterých si více řekneme v následující kapitole.

2.3 Stereotypy

Stereotypy jsou fixní a neměnné charakteristiky spojované s konkrétními skupinami lidí. Nejčastěji se pojí k národnostním menšinám. Například představa, že všichni Romové jsou líní nebo všichni Afričané jsou dobří běžci. Některé stereotypy se mohou zakládat na pravdě, zatímco jiné jsou jen projevem vytěsnění ze společnosti. Stereotypy se ze společnosti jen velmi těžko odstraňují a často je jejich příčina úplně jinde, než u příslušníků dané menšiny. Rozsáhlý výzkum nám však ukazuje, že více jak polovina osob, které si připadají „ukřivděné“ vůči přistěhovalcům, žije v přesvědčení, že se národnostním menšinám dostává přednostního zacházení. Následkem toho pak viní příslušníky národnostních menšin z problémů, za které nemůžou. (Giddens 2013, s. 586)

Stereotypy mohou být i pozitivní, čímž jsou odlišovány od předsudků. Jde o zjednodušení poznávání lidí. Takto mínění stereotyp musí být však chápán jako určitá hypotéza, která se potvrzuje či vyvrací v dalším procesu poznávání. Prvotní zařazení tak musíme doplnit o nové poznání konkrétního jedince. Následně pak musíme být ochotni svou předchozí interpretaci přehodnotit či dokonce zcela změnit. Neadekvátně unáhlené hodnotící soudy a následná neochota přiznat omyl, mohou napáchat škody ve vzájemné komunikaci a tím i velmi značně znepríjemnit pobyt cizinců na našem území. (Nový, 2015, s. 15)

Mnohé stereotypy mají hluboké historické kořeny a procházely mezigeneračním transferem. Typickým stereotypem je mínění, že všichni Cikáni lžou a kradou. Utvářely se ale i stereotypy nové. Například co Rus, to osvoboditel, všichni Číňané jsou dobří studenti. Řada těchto stereotypů zůstala i po roce 1989, některé zcela vymizely, jiné se jen změnily. (Pelcová, 2007, s. 163)

2.3.1 Dělení stereotypů

Běžné mínění o těchto stereotypech může být velmi zkreslené. Podle Průchy (2010, s. 116) je můžeme dělit do dvou skupin takto:

Historické stereotypy jsou zvláštní formou percepce lidí a světa v historickém kontextu. Tvoří určitý mezník mezi politickými dějinami, dějinami mentalit, dějinami interkulturních kontaktů a jsou součástí interdisciplinárního kulturně-historického bádání.

Národní stereotypy jsou zde pro všechny členy společnosti. Slouží jako společné hodnotové sestavy vztahů, umožňující sestavovat vnější i vnitřní svět, posilující soudržnost členů společnosti. Můžeme je uplatňovat i v doložení loajálnosti vůči vlastnímu národu. Pokud se doba změní na složitější, stereotypy se mění v silně negativně zbarvené obrazy.

Stereotypy i předsudky jsou odrazem reálné situace vztahů, které se v dané zemi nachází. Proto se mohou z části měnit, tak jako momentální situace, většinou jsou však hluboko zakořeněny v historii dané země.

Běžně se pojmy stereotypy a předsudky zaměňují a to i přes to, že je zde poměrně velký významový rozdíl. Stereotypy vznikají z předsudků a lze o nich říci, že jsou to opakované a zažité předsudky.

3 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

V současné době je pojem multikulturní výchova, či multikultura stále více skloňován ve všech možných pádech. Lidé stále více pracují za hranicemi svých rodných států a svět se tak stává čím dál více multikulturní. Migrační vlna je teď intenzivnější, než dřív. Multikulturní výchova se tak stává ještě více potřebnější, než kdy tomu bylo v minulých letech.

V odborných publikacích můžeme najít dva termíny zabývající se multikulturní problematikou – multikulturní výchova a interkulturní vzdělávání. V České republice používáme nejčastěji termín multikulturní výchova.

Multikulturní výchova působí zejména na postoje žáka. Jde o snahu změnit osobnost vychovávaného, tak aby jeho chování bylo v souladu s požadavky na pozitivní soužití v multikulturní společnosti.

Ve výzkumné oblasti multikulturní výchova využívá zejména pedagogické výzkumné metody, jako například pozorování, rozhovor, dotazníkové šetření apod. (Hladík, 2006, s. 20)

V České republice máme dokument zvaný Bílá kniha, která vytyčuje obecné cíle vzdělávání v českých školách. Její součástí je i multikulturní výchova, ve které jde zejména o utváření porozumění národnostním menšinám a sounáležitost s nimi. Podle Bílé knihy bychom měli žáky vychovávat k partnerství, spolupráci a solidaritě s příslušníky národnostních menšin, tak aby nevznikali konflikty a negativní postoje vůči těmto lidem. Žáci by měli být schopni respektovat odlišnosti mezi lidmi a kulturami dnešní moderní doby.

K tomu, aby učitelé věděli, jak žáky naučit výše zmíněnou ideu, slouží Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV, 2005), ve kterém je přesně definováno, jak tvořit vzdělávací programy všech Českých škol. (Průcha, 2011, s. 20) Více o RVP si řekneme v kapitole 3.3.

Stejně jako ve spoustě jiných pedagogických a vědních disciplín, ani pro multikulturní výchovu neexistuje jen jedna definice, která by byla všemi odborníky uznávaná. V následující podkapitole si představíme alespoň některé z definic, které se v české odborné literatuře objevují.

3.1 Definice multikulturní výchovy

Multikulturní výchova je jak interdisciplinární oblast teorie a výzkumu, tak i soubor praktických aktivit. Snaží se vzdělávat lidi k způsobilosti chápat a respektovat i jiné kultury než je jejich vlastní a co nevíce eliminovat či oslabovat etnické a rasové předsudky. (Průcha, 2013, s. 161)

Jan Průcha dále dělí multikulturní výchovu na dvě koncepce. První nám říká, že multikulturní výchova je edukační proces, díky němuž si jednotlivci mohou vytvářet dispozice k pozitivnímu přístupu ke kulturním systémům, které jsou odlišné od jejich vlastní kultury a díky kterým by měli regulovat své chování k příslušníkům jiných etnických skupin. Jde o to, aby se žáci dověděli o jiných národech a etnikách, o jejich životním stylu, historii, tradicím atd. Cílem je, aby žáci v sobě nepěstovali předsudky a nevznikali mezi majoritou a minoritou konflikty. Podle druhé koncepce je multikulturní výchova konkrétní vzdělávací program, který poskytuje žákům z jiných rasových, náboženských či jiných minorit učení prostředí, které je přizpůsobeno specifickým jazykovým či kulturním potřebám těchto žáků. (Průcha, 2015, s. 171)

Multikulturní výchova přispívá k vytváření vzájemně se respektujících vztahů mezi odlišnými kulturami tak, aby se dalo vyhnout negativním událostem, ke kterým může docházet v multikulturní společnosti. Jde například o rasismus, xenofobii, akulturaci dále pak o ztrátu individuální identity či násilnou integraci a adaptaci. Multikulturní vzdělávání učí studenty respektovat různé kulturní identity a otvírá cestu různým možnostem, jak nahlížet na svět. (Buryánek, 2002, cit. podle Hladík 2006, s. 25)

V nejširším pojetí je multikulturní výchova zaměřena na klidné soužití lidí různé rasové, národní, etnické, kulturní či sociální příslušnosti. Jde především o snahu připravit lidi na život v kulturně heterogenní společnosti. (Kirovová, 2003, cit. podle Hladík 2006, s. 25)

Dnešní pojetí multikulturní výchovy zdůrazňuje hlavně spoluexistenci odlišných kultur vedle sebe. Majorita by si měla uvědomit, že minoritu nemůže přehlížet ani odstranit. Naopak minorita by si měla uvědomit, že majorita nikdy nebude tolerovat všechny požadavky menšiny. Multikulturní výchova v evropských zemích je často chápána jako proces, díky kterému si jednotlivci mají vytvářet pozitivní vnímání vlastní kultury a podle toho regulovat své chování k příslušníkům odlišných kultur. (Kraus, 2008, s. 163)

3.2 Cíle multikulturní výchovy

Cílem multikulturní výchovy je dosažení kognitivních a náladových změn osobnosti žáka, tak aby jeho chování korespondovalo s požadavky na fungující a pozitivní soužití v multikulturní společnosti. (Hladík, 2006, s. 20)

Za nejobecnější cíl multikulturní výchovy považujeme podporu a utužování soužití mezi multikulturními skupinami, a to především mezi majoritou a minoritou. (Hladík, 2006, s. 26)

Podle Němečkové multikulturní výchovu můžeme označovat i jako *protipředsudkovou* výchovu. V tomto pojetí nám multikulturní výchova dává tři hlavní cíle:

Podporovat u studentů utváření kladného sebepojetí, sebevědomí a skupinové identity. Zde je vhodné vytvořit takové studijní prostředí, které dává všem žákům jistotu, že by každý měl sám sebe přijímat bez toho, aby se cítil nadřazený nebo se naopak styděl za to, k jaké skupině patří.

Zesílit vztahy mezi školou, rodinou a komunitou. Bez těchto kladných vztahů mezi zmíněnými by se nedalo budovat základy pozitivního vztahu mezi majoritou a minoritou.

Podpořit sociální spravedlnost. Měli bychom podporovat u žáků a studentů takové chování, které toleruje národnostní menšiny, zabraňuje nejen růstu předsudků a stereotypů, ale i diskriminaci. (Němečková 2003, podle Hladík, 2006, s. 27)

Člověk by se měl uvědomovat diferenciaci druhých osob a tu by měl i tolerovat. V současné době je cílem multikulturní výchovy i nalezení vztahů mezi multikulturním přístupem a současným posilováním kulturní identity. Multikulturně zaměřený člověk by si měl současně upevňovat svou osobní identitu. (Kraus, 2008, s. 163)

Všechny cíle multikulturní výchovy se zaměřují zejména na multikulturní kompetence žáků a studentů, tedy na jejich předpoklady, znalosti a dovednosti v oblasti multikulturní výchovy. Program multikulturní výchovy se s rostoucí migrací stává stále více důležitějším pro budoucí koexistenci národnostních menšin a majoritních států. Je důležité jej zařadit do běžné výuky na základních i středních školách. V následující podkapitole si proto představíme některé organizace, které se zabývají multikulturní výchovou.

3.3 Organizace ovlivňující multikulturní výchovu

V České republice máme spoustu organizací a institucí, které se snaží více či méně ovlivňovat multikulturní výchovu. Jak uvádí Hladík (2006 st. 36) můžeme tyto organizace rozdělit na státní a nestátní. Mezi státní řadíme především:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – to tvoří školskou legislativu, která je základem pro ukotvení multikulturní výchovy v českém školství. Školský zákon mimo jiné garantuje vzdělávání bez diskriminace národnostních menšin z důvodů rasy, barvy pleti, jazyka, víry, národnosti či etnického původu. Cílem ve vzdělávání, o kterém školský zákon hovoří, je vytváření vědomí národní a státní příslušnosti a hlavně respekt k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské jedinečnosti každého. V praxi to znamená to, že všechny děti by se měly dovědět o své národní historii a jejich specifická identita by se měla rozvíjet. Pod školský zákon spadá i vzdělávání příslušníků národnostních menšin.

Vláda, parlament a politické strany – vláda rozhoduje o tom, jakým směrem se budou ubírat konkrétní opatření v multikulturní oblasti a tím i ovlivňuje dění multikulturní výchovy. Bohužel existují i politické strany, které mají xenofobní, nacionalistické či rasistické ideje. Tyto strany pak mohou získat příznivce z řad občanů.

K nestátním subjektům patří různá občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církevní zařízení. Zde si představíme alespoň dvě z těchto organizací:

Organizace Člověk v tísni – tato organizace se podílí na soustě aktivit v multikulturní oblasti a je zakladatelem projektu Varianty. Tento projekt stojí za zrod multikulturní výchovy v České republice. Cílem tohoto projektu je zlepšení vztahů mezi majoritou a minoritami, prostřednictvím interkulturního vzdělávání.

Multikulturní centrum Praha – je to občanské sdružení, které se zabývá multikulturní společností v České republice. Bylo založeno roku 1999. Tomuto sdružení jde především o to, aby se o multikulturních věcech veřejně diskutovalo a aby se názory veřejnosti opíraly o kvalitní informace a odpovídající vzdělání. Mimo jiné Multikulturní centrum Praha pořádá kulturní a vzdělávací akce, veřejné debaty, poskytuje informace, vydává publikace a v neposlední řadě podporuje spolupráce organizací a osobností, které se zabývají multikulturní oblastí u nás i ve světě.

3.4 Rámcový vzdělávací program

Multikulturní výchovu v České republice však neovlivňují jen státní a nestátní organizace, ale i dokumenty, které upravují multikulturní výchovu u nás. A to zejména kurikulární dokument rámcový vzdělávací program.

Podle školského zákona se pro každý vzdělávací obor, a to ve předškolním, základním i středním stupni, musí vydat rámcově vzdělávací program, který bude konkretizovat obecné cíle a obsahy vzdělávání. Jedním z průřezových témat RVP je i multikulturní výchova, to znamená, že se na školách učitelé musejí věnovat multikulturní výchově a tím vybudují multikulturní kompetence žáků. (Hladík, 2006, s. 37)

Multikulturní výchova má podle RVP žáky připravovat na aspekty života a společnosti, které souvisejí s kulturní a sociální rozmanitostí. Je to poměrně nová součást RVP ve které nalezneme nejen popis cílových kompetencí, ale i nové struktury učiv a organizace výuky.

Multikulturní výchova se stala součástí RVP zejména proto, že je nutné počítat s výraznějšími mezikulturními kontakty vyplývajícími z evropské integrace a ze stále silnějších globalizačních trendů. Nutnost multikulturní výchovy vychází také ze stále pokračujícího procesu sociálního propadu některých menšin, s čímž souvisí i narůstající nenávisť mezi majoritou a menšinami.

Pro efektivní realizaci multikulturní výchovy je důležité také zavedení interaktivních, kooperativních a diskusních výukových metod, snahu o vytvoření multikulturně vstřícného klimatu třídy i celé školy. (Buryánek, 2006)

Začlenění multikulturní výchovy do školního vzdělávání je zcela jistě potřebné, avšak její realizace není tak jednoduchá jak se může zdát. Problémy spojené s multikulturní výchovou nejsou řešitelné pouze ze strany učitelů a školy. Nemůžeme očekávat, že zařazením multikulturní výchovy do vzdělávacího programu přinese samo o sobě v nejbližších letech pozitivní efekt. Musíme počítat s tím, že jde o dlouhodobou záležitost. (Průcha, 2004)

Je určitě skvělé, že multikulturní výchova se stala součástí rámcového vzdělávacího programu. Může pozitivně ovlivnit vnímání národnostních menšin v České republice, omezit tvorbu předsudků a stereotypů a hlavně odstranit rasismus.

4 VÝVOJ NÁRODNOSTNÍHO SLOŽENÍ OBYVATELSTVA V OKRESE KROMĚŘÍŽ

V níže uvedené tabulce můžeme vidět vývoj a složení národnostních menšin v okrese Kroměříž. Sledované údaje jsou od roku 2010 po rok 2014.

Tabulka č. 1 Přehled národnostního složení v okrese Kroměříž

Rok	Státní občanství						Celkem
	Slovensko	Polsko	Ukrajina	Vietnam	Rusko	Ostatní	
2010	330	46	405	307	60	905	2053
2011	340	48	290	239	53	706	1676
2012	347	51	205	206	53	584	1446
2013	369	51	189	189	48	538	1384
2014	382	46	181	180	42	515	1346

Podle statistických údajů z roku 2014 můžeme vidět, že nepočtenější národnostní menšinou v okrese Kroměříž je Slovensko. Naopak nejmenší národností menšinou je Rusko, kde bylo zjištěno pouze 42 osob. Největší pokles jde vidět u státu Ukrajina, kde od roku 2010 ubylo 224 migrantů. Pokud se podíváme na cizince jako celek, můžeme vidět, že od roku 2010 výrazně ubylo příslušníků národnostních menšin v tomto kraji, a to konkrétně o 707 obyvatel. (vdb.czso.cz)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 DESIGN VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výzkum postojů studentů středních škol v okrese Kroměříž. Konkrétně bude zjišťováno, zda se liší postoje studentů k národnostním menšinám v závislosti na jejich pohlaví či místa bydliště. Získané informace budou zpracovány do grafů a tabulek a budou použity k ověření stanovených hypotéz.

Problematikou národnostních menšin se v České republice zabývá celá řada autorů. Například Jan Průcha, Jakub Hladík či Tatjana Šišková. Ta analyzovala postoje žáků základních a středních škol k národnostním menšinám.

V oblasti zjišťování postojů studentů středních škol k národnostním menšinám bylo provedeno několik výzkumů. Například podle reprezentativního výzkumu Člověka v tísní bylo zjištěno, že studenti středních škol mají mnohem lepší vztah k příslušníkům takových národnostních menšin, ze kterých znají konkrétní osobu a také, že jsou velmi často ovlivňováni médii a sociálními sítěmi, což je k vzhledem k jejich věku pochopitelné. (www.edium.cz)

5.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém této bakalářské práce se zabývá postojem studentů středních škol k národnostním menšinám.

5.2 Výzkumný cíl

Hlavním cílem práce je zjistit názory studentů na národnostní menšiny. Zda k nim přistupují kladně či spíše negativně.

Na základě hlavního cíle byly určeny následující proměnné:

Nezávisle proměnné: bydliště, pohlaví

Závisle proměnné: postoje k národnostním menšinám

5.3 Dílčí cíle

Dílčími cíli je:

- zjistit, jaký je názor studentů na vzdělávání národnostních menšin
- zjistit, zda se studenti ve škole učí o národnostních menšinách a rasismu

- zjistit, zda se stali studenti svědky diskriminace národnostních menšin
- zjistit, zda dění ve světě ovlivňuje názor studentů na národnostní menšiny.

5.4 Výzkumná metoda

Z kvalitativního šetření byla zvolena výzkumná metoda formou dotazníku. Dotazník byl zvolen z důvodu rychlého získání informací od velkého množství respondentů.

Dotazník obsahuje 16 položek. První dvě otázky zjišťují pohlaví a bydliště respondentů. Další dvě otázky mají za úkol vyzvědět, zda a kde se studenti setkali s příslušníky národnostních menšin. Pátá otázka zjišťuje, jaký postoj zaujímají k národnostním menšinám obecně. Šestá a sedmá otázka ukazuje, co si studenti myslí o národnostních menšinách a jejich studijních právech a pomoci při studiu. Osmá a devátá otázka se zabývá multikulturní výchovou ve školství, zda se na středních školách vyučuje a zda si studenti myslí, že je její rozsah ve studijních osnovách dostačující. Desátá otázka se ptá, zda se respondenti někdy setkali s diskriminací národnostních menšin. Jedenáctá otázka zjišťuje, jaký vztah mají studenti ke konkrétním národnostním menšinám. Dvanáctá otázka se ptá, zda se změnil názor studentů na národnostní menšiny po teroristických událostech z posledních měsíců. Třináctá otázka zjišťuje, zda by studentům vadilo, kdyby byl ve městě Kroměříž postaven uprchlický tábor. Čtrnáctá a patnáctá otázka nám ukazuje, jestli se studenti zajímají o současnou situaci ve světě a kde hledají informace. Poslední otázka se ptá, zda respondenti souhlasí s uprchlickými kvótami, které prosazuje Evropská Unie.

5.5 Hypotézy

Podle Chrásky (2007, st. 17) hypotézy tvoří jádro klasických výzkumů. Hypotéza je vždy tvořena oznamovací větou. Hypotéza vždy vyjadřuje vztah mezi dvěma proměnnými, proto musí být vždy formulována jako tvrzení o rozdílech, vztazích nebo následcích.

V práci se zaměříme na následující hypotézy:

1H₀: Mezi chlapci a dívkami nejsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

1H_A: Mezi chlapci a dívkami jsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

2H₀: Mezi studenty žijícími ve městě a na vesnici nejsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

2HA: Mezi studenty žijícími ve městě a na vesnici jsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

5.6 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Výzkumný soubor tvoří studenti středních škol v okrese Kroměříž. Bylo rozdáno celkem 128 dotazníků, 7 z nich muselo být vyřazeno pro neúplnost nebo proto, že nebyly validní. Procento návratnosti bylo 95%.

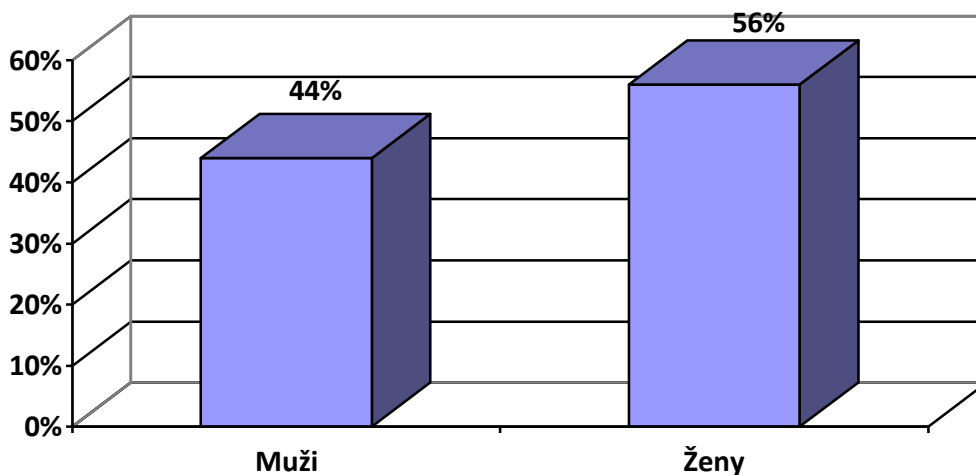
5.7 Způsob vyhodnocení dat

Data získaná z dotazníkového šetření byla zaznamenána za pomoci čárkovací metody. Poté byla zaznamenána do tabulek četnostní a převedena na procenta. Takto zpracovaná jsou znázorněny v tabulkách a grafech. Zvolené hypotézy jsou empiricky ověřeny za pomoci testu nezávislosti chí-kvadrát.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

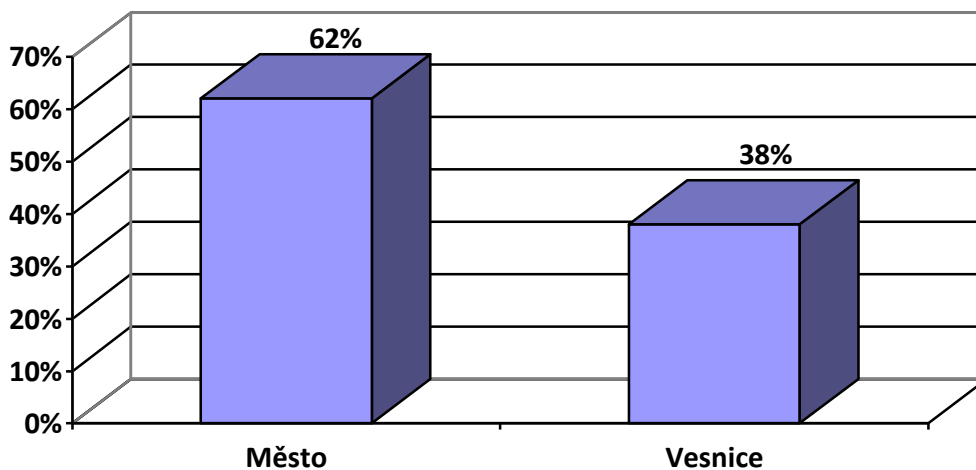
V této kapitole si ukážeme výsledky dotazníkové šetření. Údaje jsou zaznamenávány do grafů a tabulek.

Graf č. 1 Složení výzkumného vzorku podle pohlaví

Z grafu je patrné, že výzkumný vzorek je poměrně rovnoměrně rozložený. Výzkumného šetření se zúčastnilo 53 mužů (44%) a 68 žen (56%).

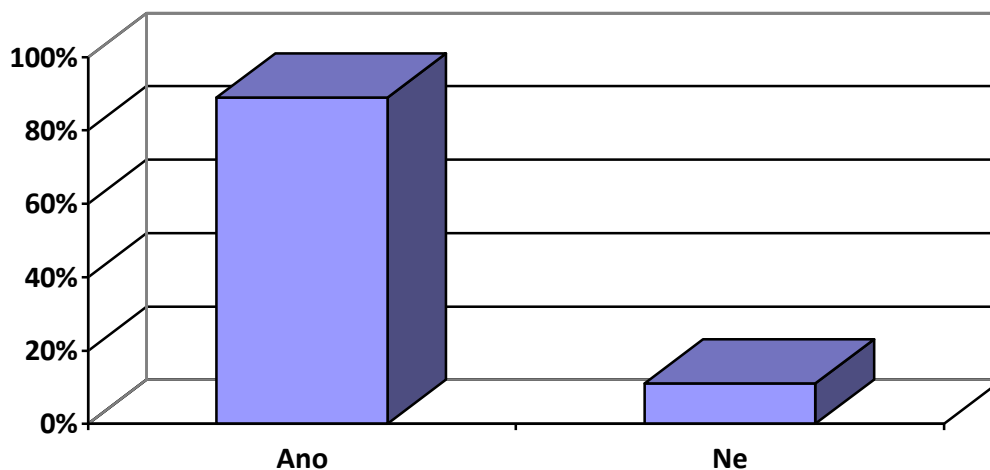
Graf č. 2 Složení výzkumného vzorku podle místa bydliště

V grafu můžeme vidět, že více odpovídalo studentů bydlících ve městě, konkrétně to bylo 75 studentů (62%). Na vesnici žije 46 respondentů (38%).

Otázka č. 3 Setkal/a jste se někdy s nějakým příslušníkem národnostních menšin?

Graf č. 3 Kontakt studentů s národnostními menšinami

Většina studentů na výše zmíněnou otázku odpověděla kladně. Konkrétně to bylo 108 studentů (89%), s národnostními menšinami se nesetkalo jen 13 studentů (11%).

Otázka č. 4. Kde jste se s příslušníky národnostních menšin setkal/a?

V této otázce měli studenti na výběr více možností. Jejich odpovědi si zobrazíme v následující tabulce.

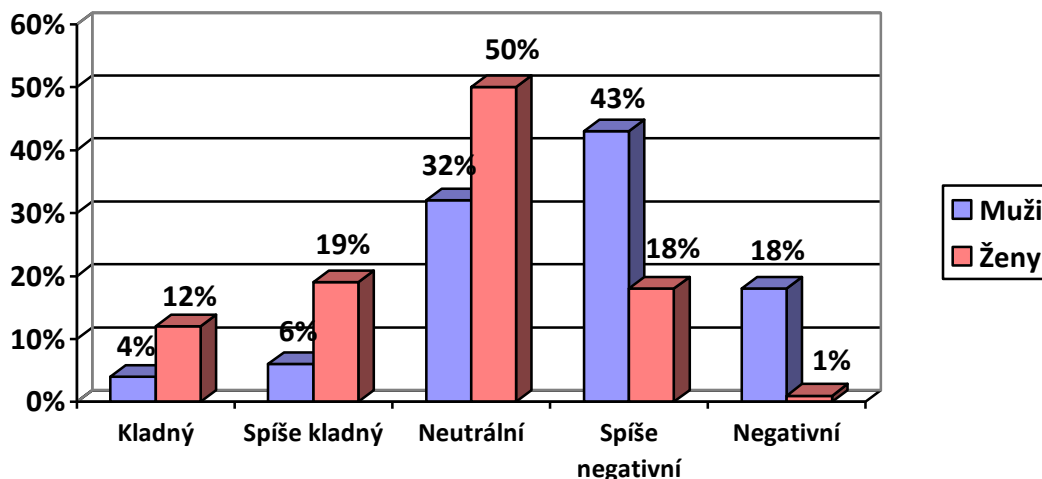
Tabulka č. 2 Místo setkání studentů s národnostními menšinami

Odpověď	Celkem
Ve škole	48
V místě bydliště	57
V místě, kde trávím volný čas	48
Jiné	27

Nejčastěji se studenti setkávají s národnostními menšinami v místě bydliště. Shodný počet odpovědí dostala možnost ve škole a v místě bydliště. Na otázku neodpovídali studenti, kteří u otázky číslo 3 odpověděli negativně. Tudiž 13 studentů neodpovědělo vůbec. 41 studentů zaškrtnulo 2 a více odpovědí. Proto se celkový počet odpovědí liší od počtu dotazníků.

Otázka č. 5 Jaký je Váš postoj k národnostním menšinám obecně?

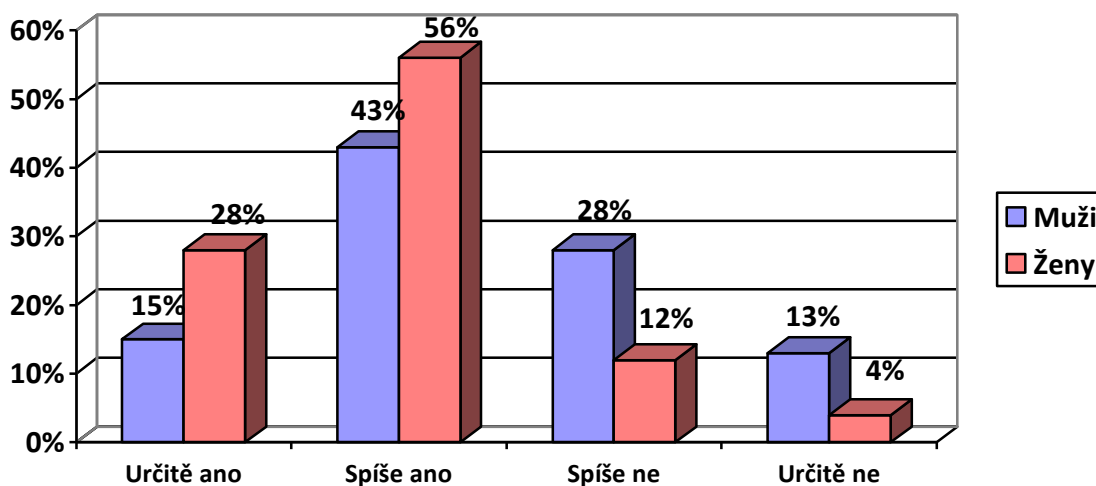
Graf č. 4 Postoj studentů k národnostním menšinám – rozdělení mužů a žen

Z uvedeného grafu můžeme vyčíst, že postoj mužů je spíše negativně zabarvený. Konkrétně 23 z nich odpovědělo, že jejich postoj k národnostním menšinám je spíše negativní, což činí celých 43% všech odpovídajících mužů. Pouze 2 muži (4%) odpověděli, že jejich vztah k těmto menšinám je kladný. Ženy jsou k národnostním menšinám více loajální. Jen jedna žena odpověděla, že k nim zaujímá negativní postoj, to činí 1% odpovídajících žen. Nejvíce, tedy 34 žen (50%) zodpovědělo, že k národnostním menšinám zaujímají neutrální postoj.

Otázka č. 6 Myslíte si, že by příslušníci národnostních menšin měli mít stejné studijní možnosti práva jako příslušníci majority?

Graf č. 5 Náзор studentů na studijní možnosti národnostních menšin – rozdělení mužů a žen

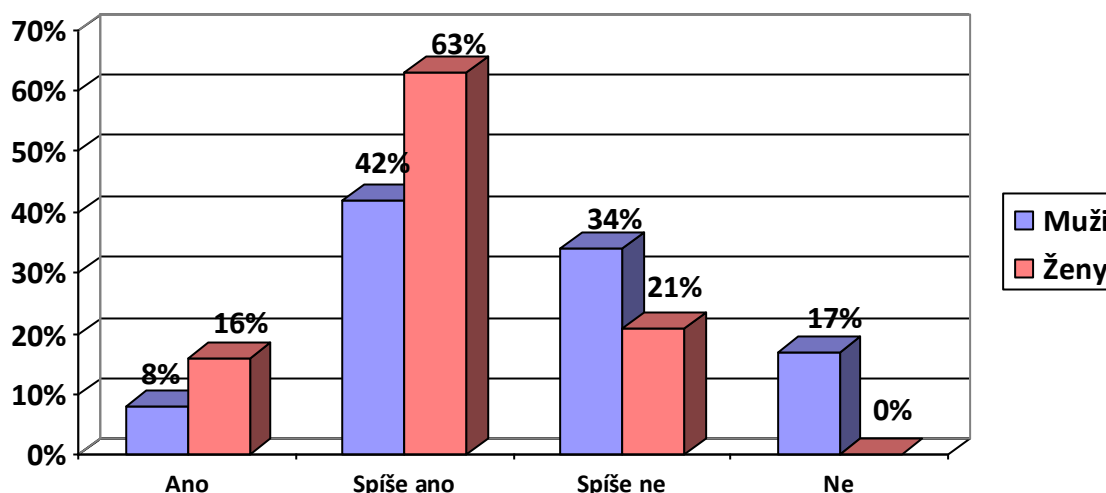

U otázky číslo 6 označilo nejvíce studentů možnost b) spíše ano a to jak muži, tak i ženy.

Konkrétně to bylo 23 mužů (43%) a 38 žen (56%). Jen 3 ženy (4%) a 7 mužů (13%) odpověděli, že by příslušníci národnostních menšin neměli mít stejná práva jako studenti z majority.

Otázka č. 7 Pokud by do Vaší třídy přišel žák jiné národnosti, snažil/a byste se mu pomoci se začlenit?

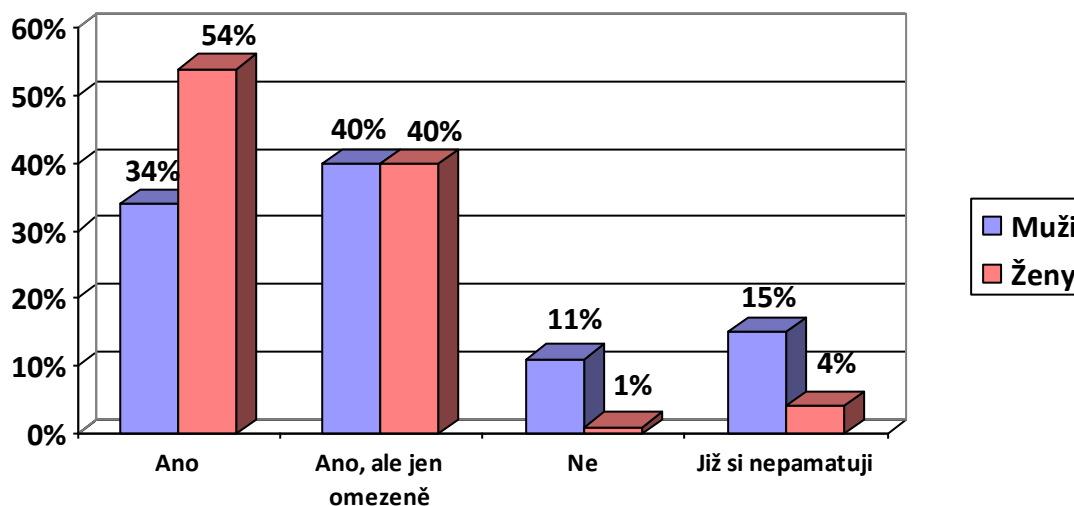
Graf č. 6 Ochota pomoci se začlenit – rozdělení mužů a žen

Podle grafu č. 6 je patrné, že velká většina žen by se snažila pomoci se začleněním do třídy. Celkem 43 žen (63%) odpovědělo spíše ano. I u mužů byla tato odpověď nejčastěji zaškrtnutá. Celkem tak odpovědělo 22 mužů (42%). U mužů se 7 krát (17%) objevila odpověď, že by novému žákovi nepomohli se začlenit. U žen se taková odpověď neobjevila ani jednou. Ženy jsou celkově více citově a emočně založené než muži, proto i ochota pomáhat je u nich vyšší, než u mužů.

Otázka č. 8 Učili jste se v některém z předmětů ve škole o národnostních menšinách, rasismu, postojů a stereotypech?

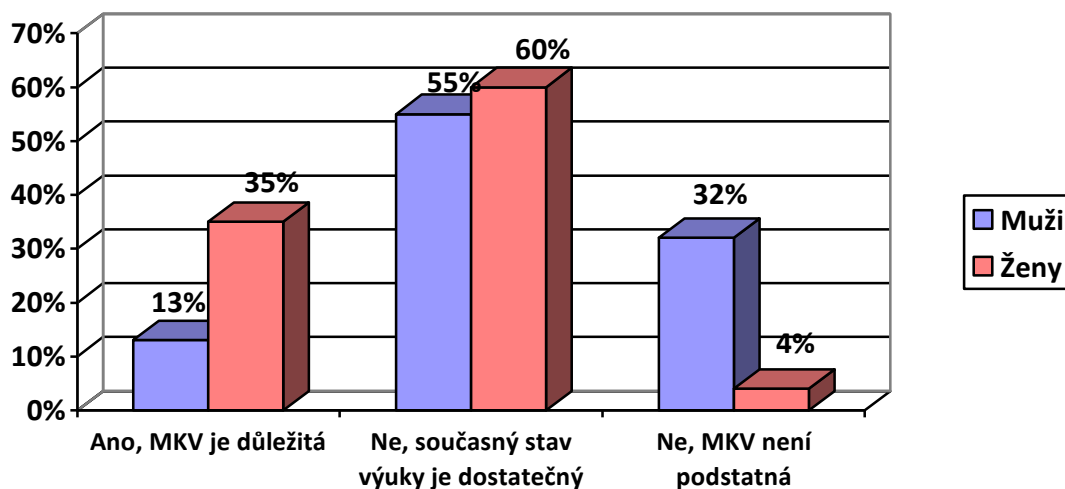
Graf č. 7 Výuka multikulturní výchovy na středních školách – rozdělení mužů a žen

U otázky číslo 7 měli respondenti na výběr ze čtyř možností. Většina studentů se shodla, že ve škole multikulturní výchovu probírali alespoň částečně. Celkem 37 žen (54%) a 18 mužů (34%) na tuto otázku odpovědělo pozitivně. 3 ženy (4%) odpověděly, že si již nepamatují, zda tuto problematiku někdy probíraly. U mužů to bylo trochu více, celkem 8 mužů (15%) odpovědělo možnost d) již si nepamatují. To dokazuje, že pro muže je multikulturní výchova méně podstatná než pro ženy, což potvrzují i odpovědi na následující otázku.

Otázka č. 9 Uvítali, byste ve školní osnově více informací o národnostních menšinách a multikulturní výchově?

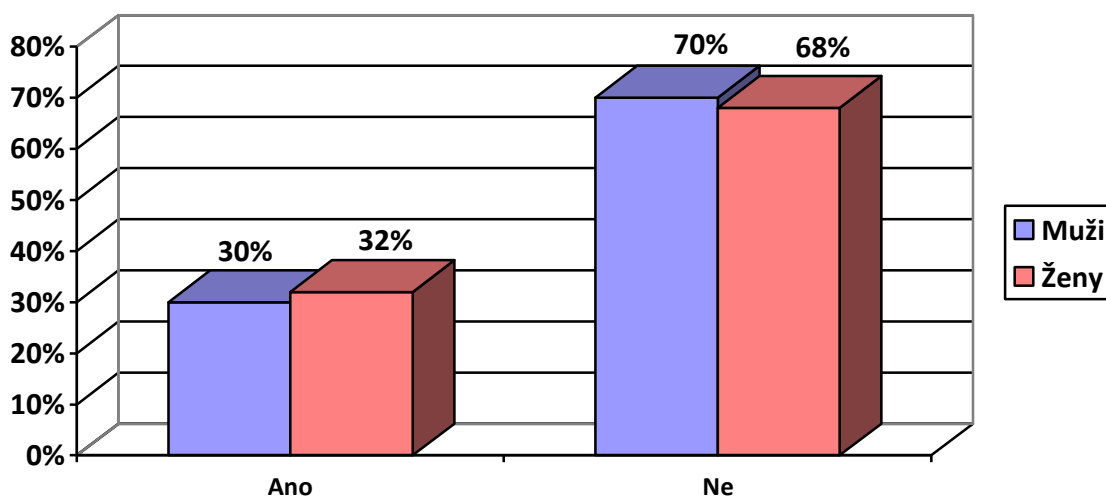
Graf č. 8 Důležitost multikulturní výchovy podle studentů – rozdělení mužů a žen

Z výše uvedeného grafu je patrné, že většina studentů je se současným stavem výuky multikulturní výchovy spokojená. Celkem 41 žen (60%) a 29 mužů (55%) odpovědělo, že více informací o této problematice není potřeba.

Otázka č. 10 Byl/a jste někdy svědkem diskriminace národnostních menšin?

Graf č. 9 Setkání studentů s diskriminací – rozdělení mužů a žen

Grafy mužů i žen jsou velmi vyrovnané. Můžeme považovat za pozitivní, že větší procento žen i mužů se s diskriminací národnostních menšin neseťkalo. Konkrétně 16 mužů (30%) a 22 žen (32%) se s diskriminací setkali. Celkem 37 mužů (70%) a 46 žen (68%) odpovědělo na tuto otázku záporně.

Otázka č. 11 Jaký vztah máte k následujícím menšinám? Zakroužkujte vždy jednu z možností. (1 – kladný, 2 – spíše kladný, 3 – neutrální, 4 – spíše negativní, 5 - negativní)

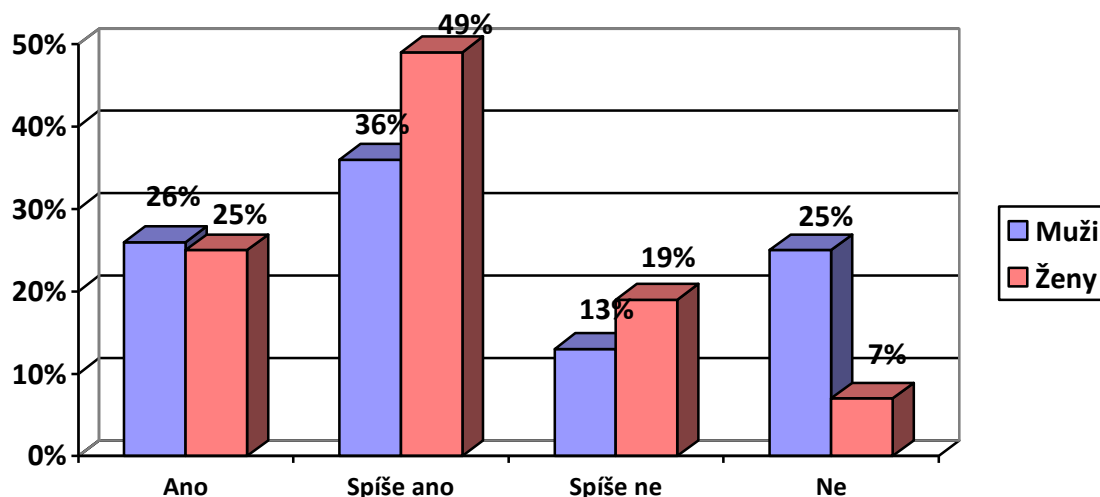
Tabulka č. 3 Hodnocení národnostních menšin podle studentů středních škol

Menšina	1	2	3	4	5	Průměr
Slovenská	91	16	11	3	0	1,39
Romská	1	3	20	50	47	4,15
Polská	24	25	55	11	6	2,59
Německá	18	38	50	11	4	2,55
Ruská	17	38	51	11	4	2,56
Ukrajinská	10	28	62	16	5	2,82
Vietnamská	24	43	42	10	2	2,36

V hodnocení národnostních menšin dopadla nejlépe národnost slovenská, která má průměrné hodnocení 1,39 a nedostala ani jednou negativní hodnocení 5. Naopak nejhůře si vedla národnost romská, která má průměr všech hodnocení 4,15. Nejhorší hodnocení 5 dostala dokonce 47 krát, což se dalo i předpokládat, jelikož Romové mají u nás dlouhodobě špatný status. Ostatní národnostní menšiny si v hodnocení vedly velmi podobně, všechny se pohybují kolem průměru 2,5. Malinko se od nich vychyluje národnost vietnamská, která má průměr o trochu lepší, konkrétně 2,36 a národnost ukrajinská, která má průměr o trochu horší a to 2,82.

**Otázka č. 12 Změnila současná situace ve světě Váš názor na národnostní menšiny?
(teroristické útoky, migrační krize)**

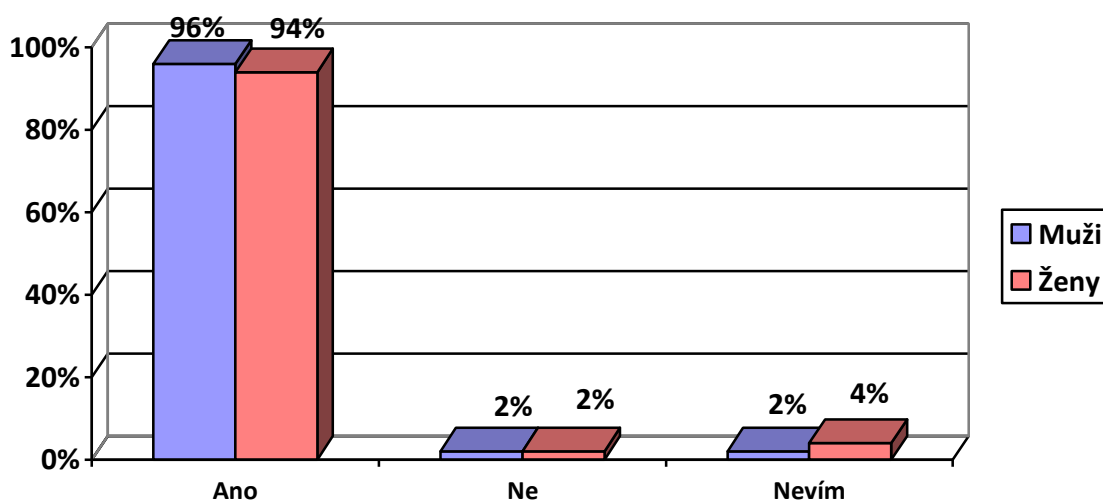
Graf č. 10 Změna názoru studentů na národnostní menšiny – rozdělení mužů a žen

Z grafu je patrné, že názor studentů se po teroristických útocích z Paříže roku 2015 a migrační krizi poměrně změnil. Na otázku č. 12 odpovědělo nejvíce studentů možnost b) spíše ano. Celkem tak odpovědělo 19 mužů (36%) a 33 žen (49%). Nemálo studentů volilo i možnost a), konkrétně 14 mužů (26%) a 17 žen (25%).

Otázka č. 13 Vadilo by Vám, kdyby byl v Kroměříži postaven uprchlických tábor?

Graf č. 11 Míra nesouhlasu s postavením uprchlického tábora v KM – rozdělení mužů a žen

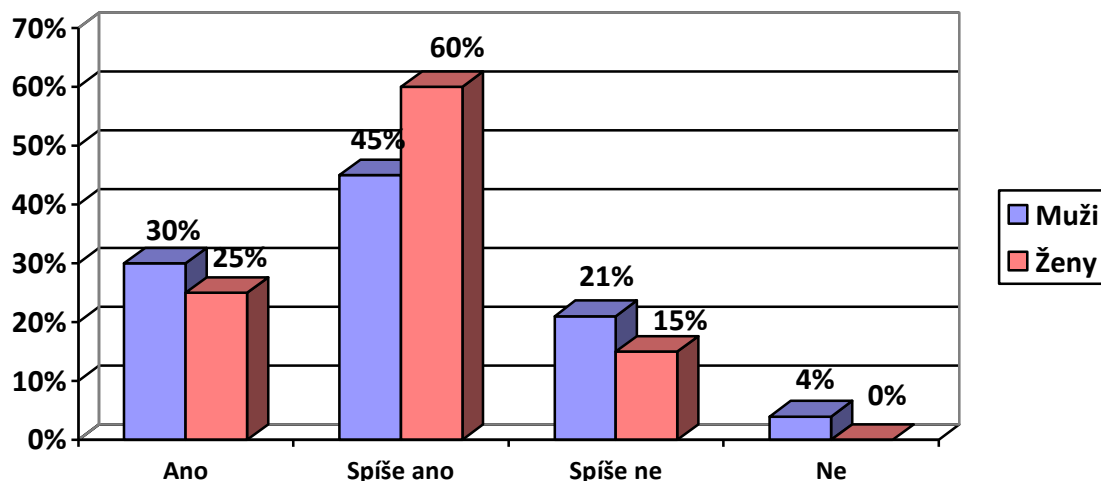

Výše zmíněný graf je poměrně jednoznačný. Velké většině studentů by vadilo, kdyby byl v Kroměříži postaven uprchlický tábor. 51 mužů (96%) a 64 žen (94%) odpovědělo, že by jim takhle situace vadila. Jeden muž (2%) a jedna žena (2%) odpověděli, že by jim uprchlický

tábor ve městě nevadil. Jeden muž (2%) a tři ženy (4%) odpověděli, že neví, jestli by jim tato situace vadila.

Otázka č. 14 Zajímáte se o současnou situaci ve světě? (teroristické útoky, migrační krize)

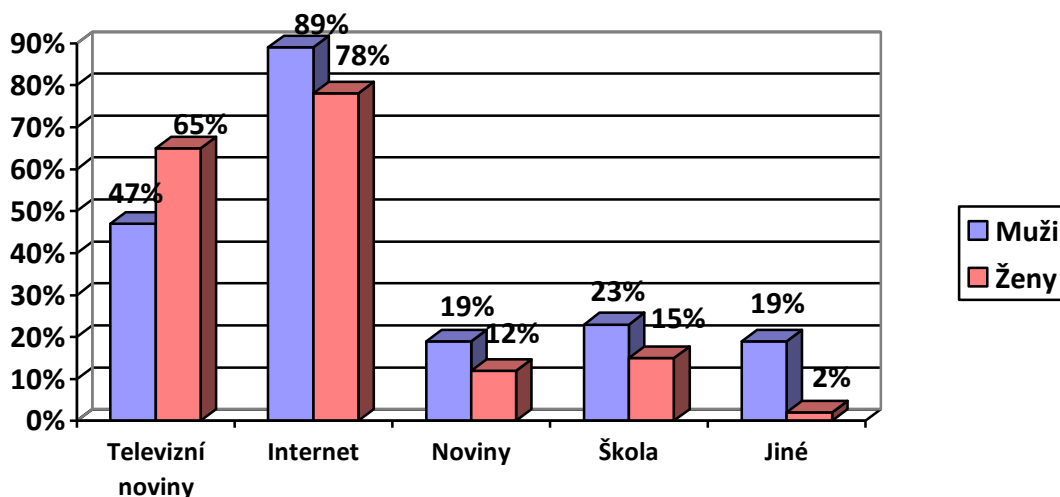
Graf č. 12 Míra zájmu studentů o situaci ve světě – rozdělení mužů a žen

Podle výzkumu se o současnou situaci ve světě zajímá většina studentů. Celkem 16 mužů (30%) a 17 žen (25%) odpovědělo na tuto otázku jednoznačné ano. Dále pak 24 mužů (45%) a 41 žen (60%) odpovědělo spíše ano, což se dá považovat za pozitivní, jelikož v multikulturní výchově je důležité mít informace nejen o České republice. Ani jedna žena neodpověděla na tuto otázku jednoznačné ne. Našlo se ale malé procento mužů, kteří se o současnou situaci ve světě nezajímají.

Otázka č. 15 Kde hledáte informace o současné situaci ve světě? (teroristické útoky, migrační krize) Možno zaškrtnout více možností.

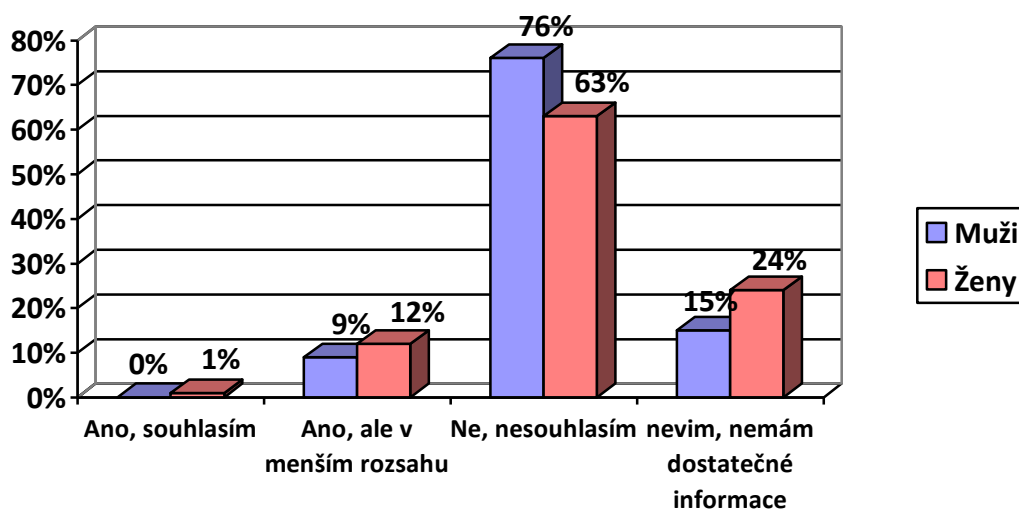
Graf č. 13 Čerpání informací o situaci ve světě – rozdělení mužů a žen

U otázky číslo 15 mohli studenti označit více možností, proto je součet vyšší než 100%. V grafu můžeme vidět, že nejvíce studentů volilo možnost a) televizní noviny a b) internet, což je k věku respondentů pochopitelné. Celkem 47 mužů (89%) a 53 žen (78%) odpovědělo, že informace hledají na internetu.

Otázka č. 16 Souhlasíte s uprchlickými kvótami, které se snaží prosadit EU a německá kancléřka Angela Merkelová?

Graf č. 14 Míra souhlasu studentů s uprchlickými kvótami - rozdělení mužů a žen

Z grafu plyne, že velká většina studentů s uprchlickými kvótami nesouhlasí. Konkrétně 40 mužů (76%) a 43 žen (63%) odpovědělo záporně. 8 mužů (15%) a 16 žen (24%) přiznalo,

že o kvótách nemají dostatečné informace. Malé procento mužů i žen by souhlasilo s kvótami, jen pokud by byly v menším rozsahu. Jen jedna žena odpověděla, že s kvótami souhlasí plně tak, jak jsou nastaveny z Evropské unie.

7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

Zvolené hypotézy byly ověřeny pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát.

7.1 Hypotéza 1

K ověření této hypotézy byla zvolena otázka č. 5

Jaký je Váš postoj k národnostním menšinám obecně?

$1H_0$: Mezi chlapci a dívkami nejsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

$1H_A$: Mezi chlapci a dívkami jsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

Tabulka č. 4 Vliv pohlaví na postoje studentů středních škol

	Kladný postoj	Spíše kladný postoj	Neutrální postoj	Spíše negativní postoj	Negativní postoj	Σ
muži	2 (4,4)	3 (7)	17 (22,3)	23 (15,3)	8 (3,9)	53
ženy	8 (5,6)	13 (9)	34 (28,7)	12 (19,7)	1 (5,1)	68
Σ	10	16	51	35	9	121

Hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 23,132$

Při hladině významnosti je 0,05 je hodnota testového kritéria pro stupně volnosti $f=4$

$$\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$$

Platí tedy že $\chi^2 > \chi^2_{0,05}$

Přijímáme tedy alternativní hypotézu. Můžeme říci, že mezi názory mužů a žen je statisticky významný rozdíl.

Ženy odpovídaly ve srovnání s muži mnohem více pozitivně, což můžeme přiklánět zejména k tomu, že jsou více citově založené než muži. Dokáží se více vžít do situace minoritních příslušníků a jsou k nim tolerantnější.

7.2 Hypotéza 2

K ověření druhé hypotézy byla zvolena také otázka č. 5

Jaký je Váš postoj k národnostním menšinám obecně?

$2H_0$: Mezi studenty žijícími ve městě a na vesnici nejsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

$2H_A$: Mezi studenty žijícími ve městě a na vesnici jsou rozdíly v postojích k národnostním menšinám.

Tabulka č. 5 Vliv místa bydliště na postoj studentů středních škol

	Kladný postoj	Spíše kladný postoj	Neutrální postoj	Spíše negativní postoj	Negativní postoj	Σ
město	5 (6,4)	12 (10,2)	34 (32,5)	23 (22,3)	3 (5,7)	77
vesnice	5 (3,6)	4 (5,8)	17 (18,5)	12 (12,7)	6 (3,3)	44
Σ	10	16	51	35	9	121

Hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 4,717$

Při hladině významnosti je 0,05 je hodnota testového kritéria pro stupně volnosti $f=4$

$$\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$$

Platí že $\chi^2 < \chi^2_{0,05}$

Přijímám nulovou hypotézu. Můžeme tedy říci, že mezi studenty žijícími ve městě a na vesnici není významný statistický rozdíl.

Studenti z města zastávají téměř totožné postoje k národnostním menšinám, jako studenti pocházející z vesnice.

8 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

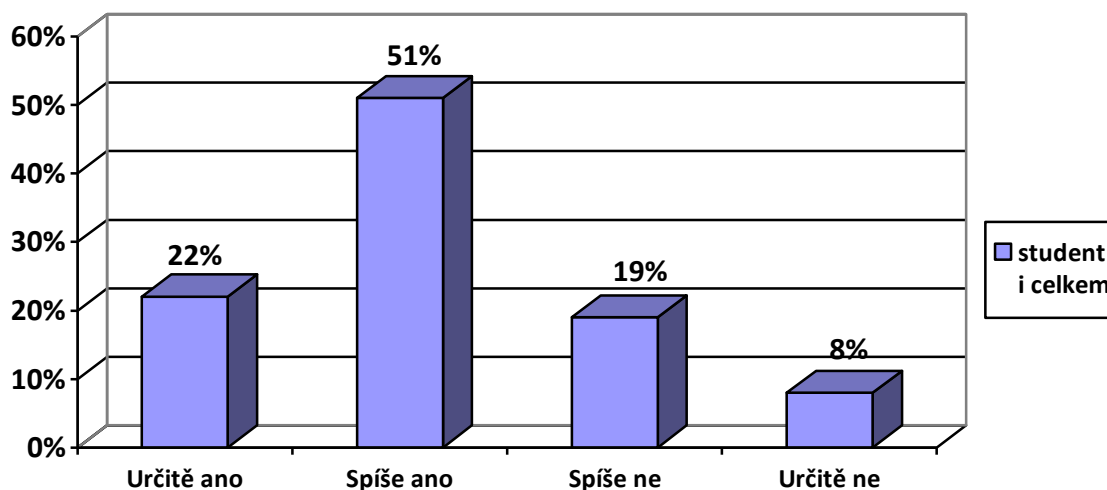
8.1 Vyhodnocení dílčích cílů

V této části bakalářské práce se zaměříme na vyhodnocení dílčích cílů výzkumu. Celkem byly zvoleny 4 dílčí cíle. Nyní si je jednotlivě popíšeme a znázorníme v grafech.

1. dílčím cílem je zjistit, jaký je názor studentů na vzdělávání národnostních menšin

K tomuto cíli nám poslouží otázka číslo 6. Myslíte si, že by příslušníci národnostních menšin měli mít stejné studijní možnosti a práva jako příslušníci majority?

Graf č. 15 Názor studentů na studijní možnosti národnostních menšin

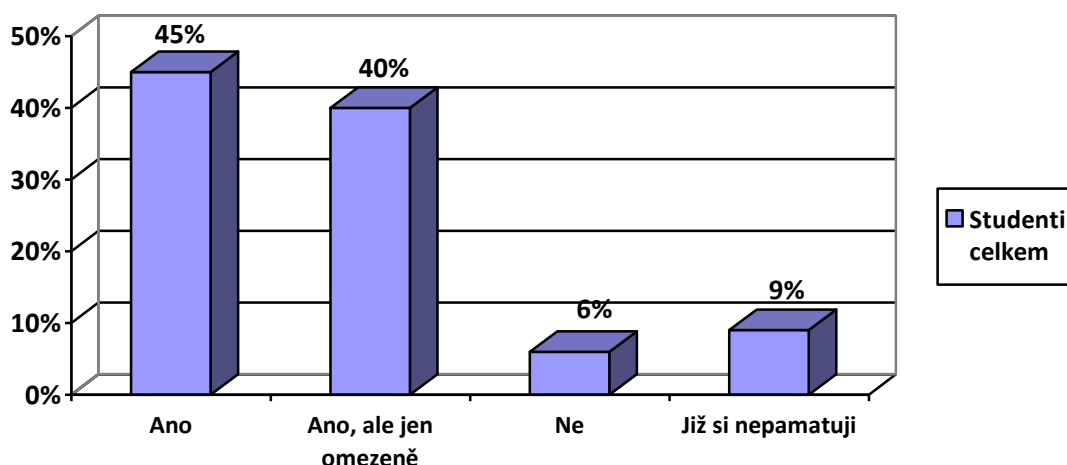
Z grafu můžeme vidět, že celkem 61 studentů (51%) odpovědělo na výše zmíněnou otázku, možnost b) spíše ano. 27 studentů (22%) volilo možnost a) určitě ano. Toto zjištění můžeme brát jako velmi pozitivní, jelikož studenti ve velké míře nejsou pro diskriminaci národnostních menšin, ale naopak jsou pro to, aby měli stejné možnosti, jako má běžný český student.

Celkem 10 studentů (8%) a 23 studentů (19%) si myslí, že by příslušníci národnostních menšin neměli mít stejné studijní možnosti jako Češi.

2. dílčím cílem je zjistit, zda se studenti ve škole učí o národnostních menšinách a rasismu

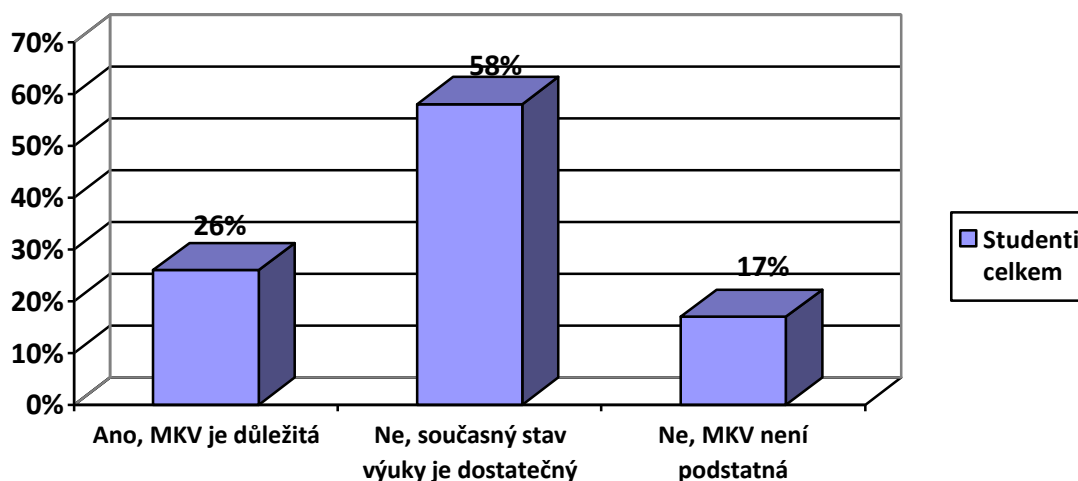
K zjištění toho cíle budeme volit otázku číslo 8. Učili jste se v některém z předmětů ve škole o národnostních menšinách, rasismu, postojů a stereotypech? A otázku číslo 9. Uvítali byste ve školní osnově více informací o národnostních menšinách a multikulturní výchově?

Graf č. 16 Výuka multikulturní výchovy na středních školách

Celkem 55 studentů (45%) odpovědělo na otázku číslo 8 kladně. 48 studentů (40%) odpovědělo, že se s výukou multikulturní výchovy setkala, ale jen omezeně. 7 studentů (6%) tvrdí, že multikulturní výchovu na škole nikdy neměli a 11 studentů (9%) si tuto skutečnosti již nepamatuje.

Graf č. 17 Důležitost multikulturní výchovy podle studentů

Na tomto grafu můžeme vidět, že většina studentů je se současným stavem multikulturní výchovy spokojená. Celkem 70 studentů (58%) odpovědělo, že současný stav výuky je do-

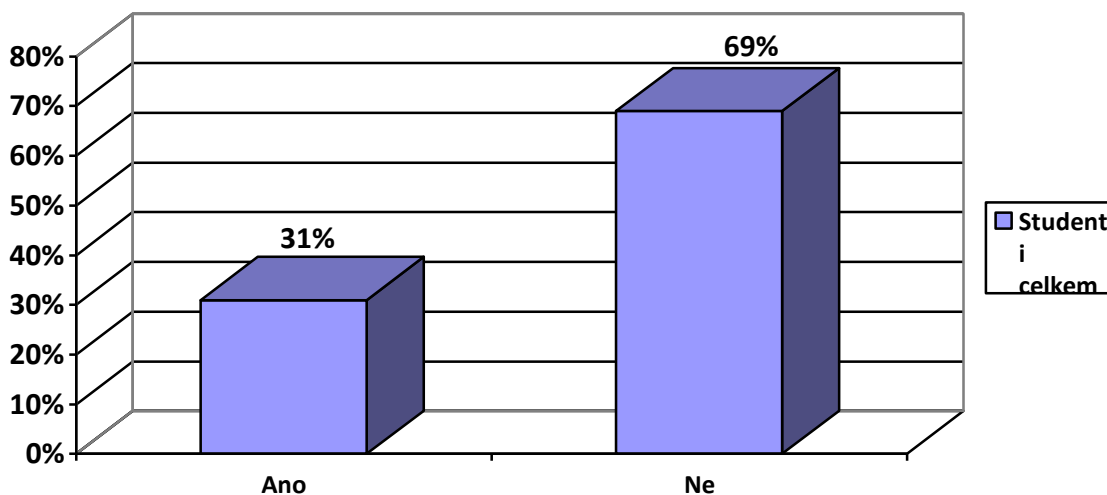
stačující. 31 studentů (26%) si myslí, že multikulturní výchova je důležitá, a proto by bylo dobré mít ve školní osnově více informací o této problematice. Pro 20 studentů (17%) není multikulturní výchova podstatná.

Když zhodnotíme obě otázky dohromady, můžeme vidět, že pro studenty je multikulturní výchova na školách probírána dostatečně, i přesto, že celých 40% si myslí, že ji probírali jen omezeně. Současně 9% studentů si již nepamatuje, zda tuto problematiku na škole někdy probírali, což dokazuje, že multikulturní výchova, by měla mít větší prostor ve školní osnově, než je tomu doposud.

3. dílčím cílem je zjistit, zda se stali studenti svědky diskriminace národnostních menšin.

Zde si rozebereme otázku č. 10 Byl/a jste někdy svědkem diskriminace národnostních menšin?

Graf č. 18 Setkání studentů s diskriminací

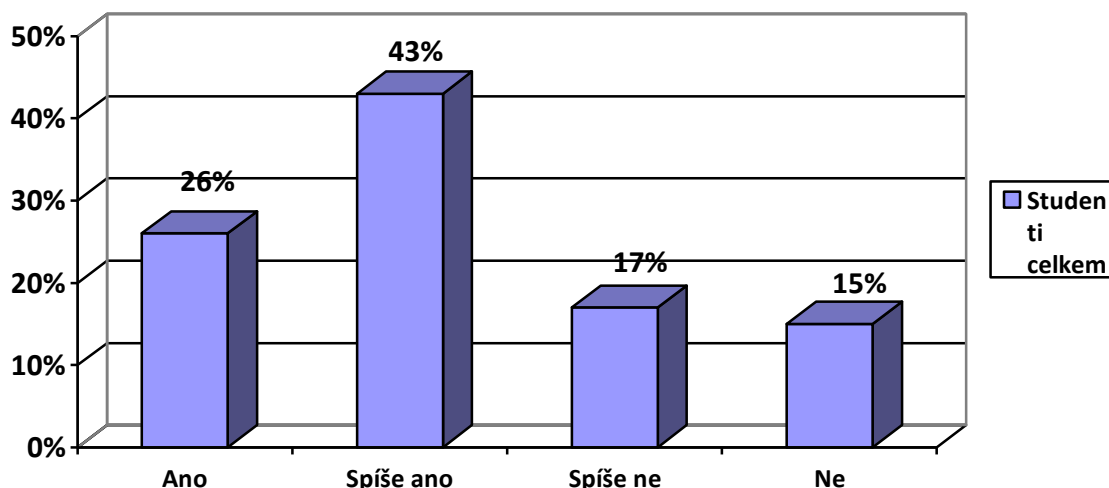

Z grafu je patrné, že většina studentů se s diskriminací nikdy nesešla. Celkem tak odpovědělo 83 studentů (69%). Otázkou však je, zda se s diskriminací opravdu nesešli, či si jen neuvědomovali, že jsou právě jejími svědky. I proto je multikulturní výchova v učebním plánu školy důležitá, aby studenti dokázali rozpoznat stopy diskriminace a případně jí i zamezit. Zbýlých 38 studentů (31%) odpovědělo, že se s diskriminací skutečně setkali.

4. důležitým cílem je zjistit, zda dění ve světě ovlivňuje názor studentů na národnostní menšiny

K tomuto cíli nám pomůže otázka č. 12 Změnila současná situace ve světě Váš názor na národnostní menšiny? (teroristické útoky, migrační krize)

Graf č. 19 Změna názoru studentů na národnostní menšiny

Velká většina studentů zde odpověděla kladně. Ano zaznačilo celkem 31 studentů (26%) a spíše ano odpovědělo celkem 52 studentů (43%). Záporně, čili spíše ne odpovědělo 20 studentů (17%). Názor na národnostní menšiny se vůbec nezměnil pouze u 18 studentů (15%). I tyto odpovědi nám ukazují, jak důležitá multikulturní výchova je. Zejména proto, že média studentům a celkově lidem ukazují zejména to negativní, co se děje a lidé tak zapomínají na to, že i příslušníci jsou také lidé, stejně jako my. Je proto velmi důležité studentům připomenout to dobré, co v sobě každá národnost má a jakým přínosem může být pro společnost.

9 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala postojem studentů středních škol z okresu Kroměříž k národnostním menšinám. V teoretické části bylo vysvětleno pár základních pojmů, které se v multikulturní oblasti objevují. Dále pak chyby v hodnocení, kterých se často lidé dopouštějí, jako jsou stereotypy a předsudky. V neposlední řadě byla popsána oblast multikulturní výchovy.

Praktická část byla realizována kvantitativním výzkumem. Cílem bylo zjistit, jaké postoje studenti zauímají vůči národnostním menšinám. Z výzkumu bylo zjištěno, že mezi názory mužů a žen jsou podstatné rozdíly. Zato mezi názory studentů žijících ve městě a na vesnici nejsou velké rozdíly.

Ze získaných dat je zřejmé, že studenti ve většině případů přicházejí do kontaktu s příslušníky národnostních menšin, proto je velmi důležité, aby měli dostatečné informace o multikulturní výchově, tak aby nedocházelo ke zbytečným mezikulturním konfliktům. Bohužel stále více rostoucí hrozba teroristických útoků této sféře nepřispívá.

Zkusme si shrnout výsledky z celého dotazníkového šetření. Výzkumu se zúčastnilo 121 studentů z toho 68 žen a 53 mužů. Respondentů žijících ve městě bylo 75 a na vesnici 46. Velká většina studentů uvedla, že se ve výuce setkali s multikulturní výchovou, i když někdy jen omezeně. Přesto si nejvíce studentů myslí, že rozsah výuky MKV je dostatečný. Nejvíce žen zastává k národnostním menšinám neutrální postoj, zato nejvíce mužů zastává k těmto menšinám spíše negativní postoj.

Tady bychom mohli poukázat na doporučení pro budoucí vzdělávání středoškolských studentů. Respondenti jsou sice přesvědčeni, že multikulturní výchova je probíraná dostatečně, ale podle otázky ohledně postoje k národnostním menšinám je zřejmé, že jisté mezery ve výuce jsou. Je důležité MKV zapojit více do výuky, aby se studenti dověděli o národnostních menšinách a soužití s nimi, tak aby studentský postoj k nim byl více pozitivní.

Dále bylo zjištěno, že nejméně oblíbenou národnostní menšinou je národnost Romská. Na tak velké negaci mají podíl i předsudky a stereotypy, které jsou v české společnosti zakořeněny již od pradávna. Tady by bylo dobré, kdyby do výuky multikulturní výchovy byla zapojena zejména romská menšina, jejich historie, zvyky, hudba i tanec, díky čemu by studenti poznali Romy i z jiného pohledu.

Studenti na středních školách jsou už dostatečně vyspělí na to, aby měli svůj názor a nekopírovali postoje svých rodičů či starších kamarádů. Proto je důležité multikulturní výchovu rozvíjet právě na střední škole.

Nicméně nejen studenti by měli rozvíjet své multikulturní kompetence. I učitelé musejí mít dostatečné znalosti o této oblasti. Česká republika je národnostně spíše homogenní, proto nemá až tak velké zkušenosti s národnostními menšinami. Inspiraci může najít v okolních státech Evropy, které mají s multikulturní výchovou mnohem více zkušeností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DANCIS, Štefan a Tomáš KAMÍN. Extremismus, rasismus a antisemitismus. 2. rozšířené vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7.
- [2] GEIST, Bohumil. Sociologický slovník. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 80-8560-528-7.
- [3] GIDDENS, Anthony. Sociologie. 1. rozšířené vydání. Praha: Argo, 2013. ISBN 728-80-257-0807-1.
- [4] GRAF, Sylvie, Martina HŘEBÍČKOVÁ, Magda PETRJÁNOŠOVÁ a Alicja LEIX. Češi a jejich sousedé: meziskupinové postoje a kontakt ve střední Evropě. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2489-3.
- [5] HAVLÍK, Radomír. Úvod do sociologie. 6. přepracované vydání. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2843-1.
- [6] HEWSTONE, Miles a Wolfgang STROBE. Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-092-5.
- [7] HLADÍK, Jakub. Multikulturní výchova. Socializace a integrace menšin. Univerzita T. Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- [8] CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] JANDOUREK, Jan. Úvod do sociologie. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-749-3.
- [10] KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [11] NAKONEČNÝ, Milan. Sociální psychologie. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-7251-286-7.
- [12] NOVÝ, Ivan a Sylvia SCHROLL-MACHL. Interkulturní komunikace Češi a Němci. Praha: Management press, 2015. ISBN 978-80-7261-298-7.

- [13] PETRÁŠ, René. Cizinci ve vlastní zemi: dějiny a současnost národního napětí v Evropě. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-32-2.
- [14] PELCOVÁ, Naděžda. Multikulturní výchova ve vzdělávání budoucích učitelů a dalším vzdělávání budoucích učitelů a dalším vzdělávání učitelů. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 80-7290-277-6.
- [15] PREISSOVÁ, Andrea a Jaroslav ŠTOLA. Metodika pro realizaci multikulturní výchovy formou zážitkové pedagogiky. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3140-6.
- [16] PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie. Sociologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. 3. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-709-1.
- [17] PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.
- [18] PRŮCHA, Jan. Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.
- [19] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jirí MAREŠ. Pedagogický slovník. 7. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [20] ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- [21] ŠVARCOVÁ, Eva. Slovníček pojmů k multikulturní výchově. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-251-0.
- [22] VÁGNEROVÁ, Marie. Základy psychologie. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDORJŮ

- [23] BURYÁNEK, Jan. Multikulturní výchova v rvp. Metodický portál: články [online]. 18. 01. 2006 [cit. 2016-04-05]. Dostupné také z <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/multikulturni-vychova-v-rvp-html/>

- [24] ČESKO. MVČR. Zákon č. 273 ze dne 2. srpna 2001 o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2016-03-26] In: sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z <http://www.culturnet.cz/res/data004/000489.pdf.html//>
- [24] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cizinci podle státního občanství k 31. 12. - vybrané území. [online]. 31. 12. 2014. [cit. 2016-03-24]. Dostupné také z https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&sp=N&nahled=N&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&verze=1&z=T&f=TABULKA&katalog=31032&zo=N&pvo=CIZ02&str=v58&u=v58__VUZEMI__101__40827
- [25] EDUin. Výzkum Člověka v tísní: Středoškoláci hodnotí menšiny lépe, když znají jejich příslušníka osobně. [online]. 11. 09. 2015. [cit. 15. 04. 2016]. Dostupné také z <http://www.eduin.cz/clanky/vyzkum-cloveka-v-tisni-stredoskolaci-hodnoti-mensiny-lepe-kdyz-znaji-jejich-prislusnika-osobne/>
- [26] Listina základních práv a svobod. www.psp.cz [online]. 16. prosince 1992 [cit. 2016-04-05]. Dostupné také z <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- [27] PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: problémy spojené s realizací. Metodický portál: články [online]. 02. 09. 2004. [cit. 2016-04-05]. Dostupné také z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVOD/32/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-PROBLEMY-SPOJENE-S-JEJI-REALIZACI.html//>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

st. Strana

MKV Multikulturní výchova

RVP Rámcový vzdělávací program

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Složení výzkumného vzorku podle pohlaví	32
Graf č. 2 Složení výzkumného vzorku podle místa bydliště.....	32
Graf č. 3 Kontakt studentů s národnostními menšinami	33
Graf č. 4 Postoj studentů k národnostním menšinám – rozdělení mužů a žen	34
Graf č. 5 Názor studentů na studijní možnosti národnostních menšin – rozdělení mužů a žen.....	34
Graf č. 6 Ochota pomoci se začlenit – rozdělení mužů a žen.....	35
Graf č. 7 Výuka multikulturní výchovy na středních školách – rozdělení mužů a žen	36
Graf č. 8 Důležitost multikulturní výchovy podle studentů – rozdělení mužů a žen	37
Graf č. 9 Setkání studentů s diskriminací – rozdělení mužů a žen.....	37
Graf č. 10 Změna názoru studentů na národnostní menšiny – rozdělení mužů a žen	39
Graf č. 11 Míra nesouhlasu s postavením uprchlického tábora v KM – rozdělení mužů a žen.....	39
Graf č. 12 Míra zájmu studentů o situaci ve světě – rozdělení mužů a žen	40
Graf č. 13 Čerpání informací o situaci ve světě – rozdělení mužů a žen.....	41
Graf č. 14 Míra souhlasu studentů s uprchlickými kvótami - rozdělení mužů a žen	41
Graf č. 15 Názor studentů na studijní možnosti národnostních menšin	45
Graf č. 16 Výuka multikulturní výchovy na středních školách.....	46
Graf č. 17 Důležitost multikulturní výchovy podle studentů.....	46
Graf č. 18 Setkání studentů s diskriminací.....	47
Graf č. 19 Změna názoru studentů na národnostní menšiny	48

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Přehled národnostního složení v okrese Kroměříž	27
Tabulka č. 2 Místo setkání studentů s národnostními menšinami.....	33
Tabulka č. 3 Hodnocení národnostních menšin podle studentů středních škol	38
Tabulka č. 4 Vliv pohlaví na postoje studentů středních škol	43
Tabulka č. 5 Vliv místa bydliště na postoj studentů středních škol	44

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Kristýna Fuksová a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění krátkého dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro mou bakalářskou práci. Dotazník je zcela anonymní. Údaje získané z dotazníku budou sloužit čistě pro účely mé práce.

Děkuji za ochotu při vyplnění dotazníku.

1. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

2. Bydlíte v

- a) vesnice
- b) město

3. Setkal/a jste se někdy s nějakým příslušníkem národnostních menšin?

- a) ano
- b) ne

následující otázku zodpoví jen studenti, co odpověděli u předchozí otázky kladně.

4. Kde jste se s příslušníky národnostních menšin setkal/a? Možno zaškrtnout více možností

- a) ve škole
- b) v místě bydliště
- c) v místě, kde trávím volný čas
- d) jiné

5. Jaký je Váš postoj k národnostním menšinám obecně?

- a) kladný
- b) spíše kladný
- c) neutrální
- d) spíše negativní
- e) negativní

6. Myslíte si, že by příslušníci národnostních menšin měli mít stejné studijní možnosti a práva jako příslušníci majority?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

7. Pokud by do Vaší třídy přišel žák jiné národnosti, snažil/a byste se mu pomoci se začlenit?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

8. Učili jste se v některém z předmětů ve škole o národnostních menšinách, rasismu, postojů a stereotypch?

- a) ano
- b) ano, ale jen omezeně
- c) ne
- d) již si nepamatuji

9. Uvítali byste ve školní osnově více informací o národnostních menšinách a multikulturní výchově?

- a) ano, myslím, že multikulturní výchova je důležitá
- b) ne, myslím, že současný stav výuky je dostatečný
- c) ne, myslím, že multikulturní výchova není podstatná

10. Byl/a jste někdy svědkem diskriminace národnostních menšin?

- a) ano
- b) ne

11. Jaký vztah máte k následujícím menšinám? Zakroužkujte vždy jednu z možností. (1 - kladný, 2 - spíše kladný, 3 - neutrální, 4 - spíše negativní, 5 - negativní)

Národnostní menšina					
Slovenská	1	2	3	4	5
Romská	1	2	3	4	5
Polská	1	2	3	4	5
Německá	1	2	3	4	5
Ruská	1	2	3	4	5
Ukrajinská	1	2	3	4	5
Vietnamská	1	2	3	4	5

12. Změnila současná situace ve světě Váš názor na národnostní menšiny? (teroristické útoky, migrační krize)

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

13. Vadilo by Vám, kdyby byl v Kroměříži postaven uprchlický tábor?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14. Zajímáte se o současnou situaci ve světě? (teroristické útoky, migrační krize)

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

15. Kde hledáte informace o současné situaci ve světě? (teroristické útoky, migrační krize)
Možno zaškrtnout více možností

- a) televizní noviny
- b) internet
- c) noviny
- d) škola
- e) jiné

16. Souhlasíte s uprchlickými kvótami, které se snaží prosadit EU a německá kancléřka Angela Merkelová?

- a) ano, souhlasím
- b) ano, ale v menším rozsahu
- c) ne, nesouhlasím
- d) nevím, nemám dostatečné informace